

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filosofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Idiomatické výrazy *chengyu* v čínském překladu
vybraného díla českého autora

Idiomatic expressions *chengyu* in Chinese translation of a selected
Czech writer

Olomouc 2020, Lucie Tongelová

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Tereza Slaměnková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

Olomouc, 25.4.2020

Podpis

Anotace

Cílem této práce je analýza překladu díla vybraného českého autora do standardní čínštiny se zaměřením na idiomatické výrazy *chengyu*. Tato analýza se zabývá celkovým použitím *chengyu* při převodu textu do čínštiny, významovými změnami v cílovém jazyce, i motivacemi překladatelky pro použití *chengyu* v překladu. Objektlem této práce je dílo Karla Čapka *Dášeňka čili život štěněte*, v jehož čínském překladu byly vyhledány všechny *chengyu* a jejich význam byl porovnán s původním zněním textu. Jednotlivé výskyty *chengyu* byly poté rozděleny do kategorií podle míry shody s původním textem. Analýza ukázala, že díky těmto idiomatickým výrazům je překlad čtivější, barvitější a jejich použití je oproti západnímu užití idiomů značně frekventovanější. Překladatelka také pomocí *chengyu* mnohdy posunula význam překládaných frází, do textu přidala nové informace či navýšila stupeň jisté vlastnosti či akce. Motivy pro tato rozhodnutí mohou být různé: snaha o větší živost textu, didaktické účely či popularita *chengyu* v mluvené i psané čínštině.

Tato práce má 75 stran, 107 288 znaků (počítáno bez mezer) a 21 titulů použité literatury.

Klíčová slova: idiom, *chengyu*, překlad, významový posun, překlad českých spisovatelů

Poděkování

Ráda bych vyjádřila vděčnost paní doktorce Slaměnikové za podnětné komentáře a rady ohledně této práce a jejího zpracování.

Obsah

Úvod	8
1. Definice pojmu „idiom“	10
1.1 Obecná definice idiomů.....	10
1.2. Definice čínského idiomu, <i>chéngyǔ</i> 成语	10
1.2.1 Původ <i>chengyu</i>	11
1.2.2 Syntaktické chování <i>chengyu</i>	12
1.2.3 Struktura <i>chengyu</i>	12
1.3. Další druhy čínských idiomů.....	14
1.3.1 惯用语 <i>Guànyòngyǔ</i>	14
1.3.2 谚语, <i>Yànyǔ</i>	15
1.3.3. 俗语 <i>Súyǔ</i>	16
1.3.4 歇后语 <i>Xiēhòuyǔ</i>	16
2. Překlady do standardní čínštiny.....	17
2.1 Překlad do standardní čínštiny obecně	17
2.1.1 Překladatelské strategie.....	19
2.1.2 Překladatelská úskalí.....	20
2.2 Překlad z českého jazyka do standardní čínštiny	23
2.2.1 Překladatelský proces podle Levého.....	23
2.2.3 Překlad dialektů a nářečí.....	24
2.2.4 Přepis českých jmen a názvů	26
3. Konkrétní překlady českých literárních děl do standardní čínštiny	27
4. Překlad 成语 <i>chengyu</i>	31
4.1. Metody překladau idiomů	31
4.2 Využití <i>chengyu</i> při překladau do čínštiny.....	33

5.	Karel Čapek a překlad jeho díla do čínštiny.....	35
5.1.	Stručný životopis Karla Čapka.....	35
5.2.	Překlad Čapkových děl do čínštiny	36
5.3.	Překlad <i>Dášeňky</i> do čínštiny	37
6.	Analýza.....	39
6.1.	Metodologie analýzy	39
6.2.	Velký slovník čínských <i>chengyu</i>	40
6.3	Výskyt <i>chengyu</i> v <i>Dášeňce</i>	41
6.3.1	Frekvence výskytu <i>chengyu</i> v textu	41
6.3.2	Syntaktické chování <i>chengyu</i> v textu.....	41
6.4	Analýza <i>chengyu</i> v čínském překladu a jejich komparace s českým originálem	42
6.4.1.	Zachování významu za použití shodného lexika	43
6.4.2	Zachování významu pomocí odlišného lexika.....	49
6.4.3	Navýšení stupně charakteristiky překládaných výrazů.....	54
6.4.4	Významový posun	56
6.4.5.	Přidání informací do cílového textu.....	60
6.4.6	Formální funkce <i>chengyu</i>	67
	Závěr.....	69
	Resumé	72
	Seznam použité literatury	73

Ediční poznámka

V této práci je pro přepis výslovnosti čínských znaků do latinky použita transkripce *pinyin*,

Úvod

Tato práce se zabývá čínským překladem knihy *Dášeňka čili život štěněte* českého spisovatele Karla Čapka, se zaměřením na druh idiomu, *chengyu*. Jedná se o většinou čtyřznaková spojení, která pocházejí z historického a kulturního prostředí Číny a odkazují na slavné události, lidovou moudrost či popis přírodních jevů a lidské povahy a činů, pro jejich pochopení je tedy důležité znát tyto kontexty. Tento typ idiomu je v psané i mluvené čínštině používán frekventovaněji, nežli se idiomy vyskytují v rámci promluv evropských jazyků. Pomocí těchto *chengyu* je čínský mluvčí schopen vyjádřit širokou škálu vlastností či činů, jak bude možno poznat v této práci.

Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jaký nastal významový rozdíl mezi čínským překladem v podobě *chengyu* a původním zněním textu, zdali se překladatelka dopustila významového posunutí, přidání či vypuštění informací výchozího textu či se jí podařilo smysl zachovat. Autorka této práce předpokládá, že výskyt *chengyu* bude v cílovém jazyce navozovat větší barvitost a živost a text tím ozvláštní. Dalším předpokladem je významový posun *chengyu* ve srovnání s původním textem ve směru abstraktnosti, či navýšení původního stupně vlastnosti. Pomocí analýzy bychom také měli být schopni určit, zda se tento překlad řídil spíše procesem *domestication* či *foreignization*, tyto termíny jsou vysvětleny v dalších kapitolách.

V teoretické části je nejprve rozebírán pojem „idiom“, dále druhy idiomatických výrazů v čínštině, a konkrétně *chengyu* a jejich gramatické i významové vlastnosti, doprovázené příklady. Dále jsou v teoretické části mapovány překladatelské strategie a úskalí, se kterými se překladatel musí potýkat, tato kapitola je rozdělena nejprve na jazyky obecně a poté na převod českého jazyka do čínštiny. Následuje kapitola o překladu českých spisovatelů do čínského jazyka a výčet přeložených děl s čínskými názvy a jejich charakteristikami. Poslední částí teoretické části je kapitola o překladech *chengyu* a idiomů obecně, jsou zde popisovány strategie pro jejich překlad z výchozího jazyka do cílového i naopak, a jaké jsou motivace překladatelů pro použití *chengyu* k překladu ne-idiomatických frází.

Praktická část přináší analýzu jednotlivých výskytů *chengyu* v čínské verzi *Dášeňky*, tato analýza probíhá za pomoci *Velkého slovníku čínských chengyu*, který nabízí vysvětlení významů *chengyu*. Tento význam je porovnán s originálním českých textem, jednotlivé případy výskytu *chengyu* v překladu jsou poté rozděleny do kategorií podle stupně zachování původního významu v čínském znění. Jsou zde také vyčteny motivy pro použití *chengyu* v cílovém jazyce, ať již na konkrétním místě nebo v textu obecně.

1. Definice pojmu „idiom“

Tato kapitola se zabývá definicí pojmu „idiom“, jak v obecném slova smyslu, který je možno aplikovat na valnou většinu světových jazyků, tak se specializací na standardní čínštinu a její specifické rysy a odlišnosti v oblasti idiomů.

1.1 Obecná definice idiomů

Idiom je možno definovat jako ustálené slovní spojení skládající se z několika slov, jež ztratilo svou transparentnost, není možno vydedukovat jeho pravý význam na základě významů jednotlivých slov tohoto spojení. Idiom nese přenesený význam, který se liší od doslovného významu nebo definic jednotlivých částí idiomu, tyto části ztratily svůj původní význam a celý idiom funguje jako samostatná lexikální jednotka. Analýzu vnitřní konstrukce idiomů mnohdy není možno provést, v průběhu formace idiomu dochází k posunu významu jeho částí i idiomu jako celku. Části idiomu není možno nahradit, obměnit či vypustit, aniž by ztratil svůj význam, pořadí slov je pevně stanoveno.¹

Idiomy jsou důležitou součástí lexikonu jazyka, pomocí jejich studia lze pochopit jistý kulturní a historický kontext daného jazykového prostředí v období vzniku idiomu.² Ty jsou ukázkou unikátnosti a bohatosti jazyka, některé myšlenky a koncepty jsou uchovány právě v idiomatické podobě. Tyto koncepty jsou mnohdy společné pro lidstvo jako celek, a tudíž se objevují ve více světových jazycích, některé jazyky jsou však bohatější, co se týká použití metafor a spojení s přeneseným významem obecně, jedním z nich je také standardní čínština.

1.2. Definice čínského idiomu *chéngyǔ*

Čínský lexikon tvoří kromě jednotlivých znaků také pevné jednotky, které jsou pojmenovány 熟语 *shúyǔ*, v překladu jako „známé výrazy“. Jejich podkategorie se v dnešní době stále různí, obecné stanovisko stojí, že obsahuje těchto 5 kategorií: 成语 *chéngyǔ*, 惯用语 *guànyòngyǔ*, 俗语 *súyǔ*, 歇后语 *xiēhòuyǔ* a 谚语 *yànyǔ*.³ Objektem této práce je výzkum ohledně 成语 *chéngyǔ*, avšak zbývající idiomy jsou v této práci také blíže popsány.

¹ CHOMSKY, 1980, s. 141–189.

² WANG, YU, 2010, s. 11–12.

³ STOCH, 2016, s. 48.

Chengyu je čínský název pro idiom, který je z velké části složen ze čtyř znaků a jeho celkový význam se mnohdy liší od spojení významů jednotlivých znaků idiomu. *Chengyu* je ustálený slovní výraz, který prošel určitým historickým vývojem a je používán v každodenním životě v mluvené či psané formě, je definován svou stavbou a sémantickou jednotností.⁴

1.2.1 Původ *chengyu*

Původ těchto výrazů je různý, *chengyu* se poprvé objevují v klasické literatuře, lidových pověstech a písních, jsou součástí historických tradic nebo kulturních zvyklostí Číny, některé vznikly pod vlivem cizích kultur, např. buddhismu.⁵ Idiomy jsou tedy odrazem smýšlení daného období a jeho důležitých historických událostí, je tedy třeba znát kulturní a historický kontext, aby mluvčí jazyka pochopil význam daného idiomu.

1.2.2 Transparentnost *chengyu*

Narozdíl od idiomů v mnoha jiných jazycích, význam některých *chengyu* může být odhadnut na základě jednotlivých komponentů, např.

小	题	大	做
<i>xiǎo</i>	<i>tí</i>	<i>dà</i>	<i>zuò</i>
malý	problém	velký	dělat
„dělat z malého problému velký“,			
nebo			
人	山	人	海
<i>rén</i>	<i>shān</i>	<i>rén</i>	<i>hǎi</i>
člověk	hora	člověk	moře
„davy lidí, mnoho lidí“. ⁶			

⁴ WANG, KNG, WANG a BOND, 2014, s. 716–718.

⁵ Tamtéž.

⁶ WU, 1995, s. 73.

Na těchto příkladech lze poznat, že v idiomatické slovní zásobě standardní čínštiny existují *chengyu*, jejichž smysl je možno odhadnout na základě jednotlivých znaků idiomu. Význam dalších *chengyu* je však možno znát pouze na základě znalostí historických souvislostí a dalších sémantických oblastí, jako např.:

卧	薪	尝	胆
wò	xīn	cháng	dǎn
ležet	dřevo na oheň	ochutnat	žlučník

„dobrovolně se potýkat s náročnými podmínkami, aby se dosáhlo vlastního fyzického a psychického posílení“⁷

Na tomto příkladu lze poznat, že ne všechny významy *chengyu* lze správně odhadnout i bez znalosti daného idiomu, což je tedy jedna z náročnějších součástí studia čínštiny jako cizího jazyka.

1.2.2 Syntaktické chování *chengyu*

Chengyu jsou považována za samostatné frázové jednotky, které mohou ve větě zaujímat různé funkce: podmět, předmět, komplement i přísudek. Vnitřní stavba *chengyu* je fixní, vyvíjela se po mnoho století a narozdíl od moderní čínštiny, která je jako živý jazyk neustále ve vývoji, *chengyu* zůstávají neměnné. Znaky tvořící *chengyu* nepřijímají inflexi, jejich pořadí v rámci *chengyu* je fixní. Není možno obměnit či vypustit jakoukoli jeho část bez ztráty významu, přidání dalšího znaku do vnitřní konstrukce není možné.⁸

1.2.3 Struktura *chengyu*

Většina *chengyu* je tvořena čtyřmi znaky, ale vyskytují se i případy, kdy *chengyu* obsahuje tři až šestnáct znaků, tyto formy se však neobjevují příliš frekventovaně. Hlavním důvodem pro tento charakteristický rys je odlišení *chengyu* od ostatních běžně používaných frází a slov. Důvodů pro čtyř znakovost tohoto druhu idiomu je však více, tato forma se vyvíjela po dlouhá staletí, tvar *chengyu* ovlivňoval také další druhy slovních spojení i vět.⁹

⁷ WU, 1995, s. 71.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž, s. 68.

Původ struktury čtyř znaků je možno vysledovat do období *Knihy písni*, kdy se verše básní skládaly ze čtyř znaků, tato struktura byla dále zachována ve psané formě, jelikož její symetrie vytvářela oblíbený rytmus. Tento vzorec byl také považován za ortodoxní literární dikci a po další staletí, dokonce tisíciletí, se zachoval v mluvené i psané formě. V psané čínštině je poměrně oblíbené použití čísel, repetice a souladu synonym a antonym, všechny tyto prvky můžeme nalézt v rámci struktury čínských idiomů.¹⁰

Pomocí *chengyu* můžeme nahlédnout do skladby klasické čínštiny, mnoho idiomatických prvků je možno zaznamenat pouze v klasické čínštině, například použití jistých lexémů, klasické syntaxe nebo mono-morfémů. Klasická čínština je z velké části mono-morfémová, tzn. jeden znak rovná se jeden lexém, což je častým úkazem právě v případě struktury *chengyu*. V moderní čínštině se naopak vyskytují složená slova, často se skládající ze dvou znaků.¹¹

Ukázka již nepoužívaných lexémů:

化 險 为 夷

huà xiǎn wéi yí

„vyhnout se katastrofě, dostat se z úskalí do bezpečí“

Lexém 夷 *yí* nese význam „bezpečí“ a v dnešní době již není používán, tento význam je v moderní čínštině vyjádřen pomocí složeného slova 平安 *píng'ān* na tomto příkladu lze také vidět změna z mono-morfémové struktury na dvou-znakové složené slovo.

Ukázka použití syntaxe v klasické čínštině:

煥 然 一 新

huàn rán yì xīn

„zcela nový, vyměnit starý vzhled za nový“¹²

¹⁰ WU, 1995, s. 64.

¹¹ Tamtéž, s. 69–70.

¹² Tamtéž.

Znak 然 *rán* zde funguje jako ukazatel adverbialního komplementu, tento komplement je však typický pro gramatiku klasické čínštiny, v té moderní mluví používají lexém 地 *de*.¹³ Za pomoci těchto příkladů lze vidět, že díky *chengyu* dokážeme nahlédnout do struktury a lexikonu klasické čínštiny, která se od té moderní v mnohém liší.

Na závěr této kapitoly je třeba zmínit, že použití *chengyu* v mluvené či psané formě navozuje pocit elegance, větší rytmiky a kadence textu, za pomoci těchto idiomů je možno vyjádřit širší škálu emocí, text doplnit barvitostí a živostí.¹⁴ Použití *chengyu* je tedy i v moderní čínštině poměrně časté, využívají jej jak spisovatelé, tvůrci učebnic a mluví čínského jazyka, tak i překladatelé do čínštiny, jak bude možno vidět v pozdějších částech této práce.

1.3. Další druhy čínských idiomů

Na začátku této kapitoly je třeba zmínit, že vědecká obec není ohledně klasifikace čínských idiomů zcela sjednocená, některé publikace uvádějí odlišnou klasifikaci, než je obsažena v této práci. Některé idiomy, zejména *súyǔ* a *yànyǔ*, bývají často zaměňovány, v této práci jsou však vyjmenovány zvlášť.

1.3.1 惯用语 *Guànyòngyǔ*

V dnešní době v sinologických řadách stále panuje debata ohledně klasifikace idiomů i čínského výrazu pro idiom. *Guanyongyu* bývají často do angličtiny překládány jako „idiomy“, přesto však společnost více přijímá lingvistický termín „common sayings“, v češtině tedy „překadla, úsloví“. *Guanyongyu* jsou charakterizovány jako sémanticky stálé, avšak strukturně volné lexikální jednotky, které jsou většinou tvořeny třemi znaky. Počet *guanyongyu* v rámci čínského lexika následuje za *chengyu* jako druhá nejpočetnější skupina idiomů. Jedná se o slovní spojení, která vyjadřují populární koncepty, kulturní hodnoty či tradiční názory pomocí živých a barvitých výrazů.¹⁵

¹³ WU, 1995, s. 70.

¹⁴ Tamtéž, s. 80.

¹⁵ BOGUSHEVSKAYA, 2017, s. 333–338.

Někteří výzkumníci charakterizují *guanyongyu* jako tříznakový idiom, který nejčastěji obsahuje strukturu V-O (sloveso-předmět), některá spojení mohou být pochopena doslovně a některá metaforicky. Původ *guanyongyu* je opět z velké části lidový a do lexikonu čínštiny patří po mnohá století, do dnešní doby se zachoval pouze malý počet těchto idiomů, které pocházejí z klasických textů. Některé *guanyongyu* se také vyvinuly z hovorových výrazů *yanyu* nebo *xiehouyu*, které jsou zmíněny níže.¹⁶

Příklad *guanyongyu*: 炒鱿鱼 *chǎo yóuyú*, doslovně „smažit chobotnici“, metaforicky „vyhodit někoho z práce“¹⁷

1.3.2 谚语, *Yànyǔ*

Yanyu jsou fixní věty, které pomocí jednoduchých frází vyjadřují známou pravdu. Jedná se o moudrost a zkušenosti obyčejných lidí, které jsou vyjádřeny pomocí těchto výroků, jež využívají známé obrazy a představy, aby byly *yanyu* snadněji zapamatovatelné. Obvykle jsou metaforické či alegorické a jejich význam ilustruje různé typy chování, reakcí či situací a jejich následky. Často se týkají každodenního života lidu, proto je snazší tento typ idiomu z čínštiny přeložit. Do angličtiny se *yanyu* překládají jako „proverb“, tedy „příslaví, rčení“.¹⁸

Tyto formy idiomů byly nalezeny v textové podobě již v období před dynastií Qin a Han, většina z nich pochází z lidových moudrostí a postřehů, některé jsou také obsahem literárních textů nebo starověkých parabol, které byly používány jako morální ponaučení. Některé *yanyu* se také vyvinuly do podoby *chengyu*. Co se týká vnitřní struktury tohoto typu idiomu, může se skládat z jednoduchých či komplexních vět s různými typy předložek, které však také mohou být vypuštěny, stejně jako např. sloveso 是 *shi*. Některé části *yanyu* mohou být také zaměněny či vypuštěny, určité druhy mohou mít tedy různé lexikální varianty. *Yanyu* se mohou také skládat pouze ze čtyř znaků a obsahovat jména historických osobností, což může mít za následek zaměnění za *chengyu*.¹⁹

¹⁶ BOGUSHEVSKAYA, 2017, s. 333–338.

¹⁷ Tamtéž, s. 642-647.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž.

Příklad *yanyu*: 百闻不如一见 *bǎiwén bùrúyījiàn* „Jedno pohlédnutí je lepší než sto slov.“²⁰

1.3.3. 俗语 *Súyǔ*

Jak již bylo zmíněno, *suyu* bývají často zaměňovány za *yanyu* a naopak. Narozdíl od *yanyu* však *suyu* z velké části neformují celé věty, spíše kratší jazykové útvary. Dalším rozdílem může být také ten, že *suyu* neslouží k vyjádření lidové moudrosti, ale k věcnému popisu stavu věci a chybí jim jistá estetičnost, kterou je možno nalézt například právě u *yanyu*. Rozdíl mezi těmito dvěma druhy idiomů je však nepatrný, je tedy náročné je rozlišit, v anglickém jazyce bývá *suyu* také překládáno jako „příslolí, rčení“.²¹

Příklad *suyu*: 鼻子不是鼻子, 脸不是脸, *bízi búshì bízi, liǎn búshì liǎn*, doslovně „nos není nosem, obličej není obličejem“, metaforicky „nešťastný, našťvaný“²²

1.3.4 歇后语 *Xiēhòuyǔ*

Prozatím v anglickém či jiném evropském jazyce neexistuje ekvivalent pro tento druh idiomu, který je lingvistickou zvláštností. Jedná se o dvoudílné alegorické rčení, jehož první část bývá popisná, zahrnující sloveso obsahující porovnání, druhá část nese výsledek tohoto porovnání s metaforickým významem. Pro určení významu je tedy důležitější druhá část tohoto rčení, i když ta bývá někdy vypuštěna (viz samotný název těchto idiomů – „fráze, jejíž druhá část je vynechána), což může způsobit jisté zmatení, toto vypuštění tedy nebývá častým jevem.²³ Kane tvrdí, že uhodnout druhou část tohoto spojení je určitým druhem společenské zábavy.²⁴ Častým prvkem *xiehouyu* bývá jisté humorné zabarvení, tento druh idiomu se od těch dalších liší právě tímto prvkem, a jeho formou.

Příklad *xiehouyu*: 属鸭子的——浑身肉煮烂了, 嘴还煮不烂。 *Shǔ yāzide – húnshēn ròu zhǔlànle, zuǐ hái zhǔbùlàn*. Doslovně „Při vaření kachny – i přesto, že její maso je zcela uvařené, její zobák je stále nedovařené.“, metaforicky „Člověk, který už prohrál, ale stále se nevzdává.“²⁵

²⁰ BOGUSHEVSKAYA, 2017, s. 642–647.

²¹ STOCH, 2016, s. 48.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

²⁴ Kane, 2009, s. 187.

²⁵ STOCH, 2016, s. 48.

2. Překlady do standardní čínštiny

V této kapitole se budeme zabývat obecnými i specifickými pravidly překladů literárních děl do standardní čínštiny, jejich pravidly a úskalími, konkrétněji potom překlady z českého jazyka.

2.1 Překlad do standardní čínštiny obecně

Tato kapitola pracuje s knihou *The Routledge Handbook of Chinese Translation*, ukázky v této kapitole se tedy týkají překladů z anglického jazyka do standardní čínštiny.

Je obecně známo, že překlad z výchozího do cílového jazyka je náročná disciplína, která vyžaduje mnoho kompromisů a úvah, překladatel se potýká s řadou překážek. Musí mít rozsáhlou znalost výchozího i cílového jazyka, kulturního prostředí i překladatelské teorie. V dnešní době jsou sice překladateli k pomoci také překladatelské nástroje, online slovníky a strojový překlad, i přesto ale musí překladatel sám vyhodnotit každý situační kontext, stylistický problém nebo formální stránku překladu.

Překlad vyžaduje mnoho ústupků a kompromisů, ne vždy se podaří převést všechny informace obsažené ve výchozím textu, autorský styl či další jazykové prvky. Dnešní výzkum ohledně překladatelských dovedností se také zabývá extra-lingvistickými znalostmi, překladatel by měl mít znalosti o překládaném subjektu, všeobecné vědomosti, povědomí o kulturním prostředí, zvyklostech, typickém chování a společenských normách prostředí výchozího i cílového jazyka.²⁶

²⁶ DONG, 2017, s. 44.

V téměř všech světových jazycích existují prvky, které sice fungují jako ukázka bohatosti daného jazyka, avšak pro překladatele jsou právě tyto elementy jednou z nejnáročnějších částí překladu. Autor této kapitoly v *Routledge*, Dahui Dong, zmiňuje sedm nejčastějších lingvistických položek, se kterými se překladatel nejvíce potýká: aluze (narážka či odkaz na jiný text či realitu - 巫山 *wū shān*, hora Wu, „házet perly sviním“), označení či pojmenování (老大 *lǎodà*, šéf, nebo 娘娘 *niángniang*, manželka císaře), tabu (那物儿 *nà wù'er*, mužský pohlavní orgán, ta věc), pejorativa a epiteton (操 *cāo*, operovat, „fuck“), metafory (花瓶 *huāpíng*, váza, „žena, která je krásná, ale nemá žádné dovednosti“), obraznost (春风 *chūnfēng*, jarní vánek) a osobní a místní jména a názvy (孙悟空 *Sūn Wùkōng*, Opičí král, nebo 燕京 *Yānjīng*, starý název pro Peking). Tento seznam pokrývá většinu kulturních znalostí jazyka, se kterými by měl být překladatel obeznámen, většina z nich se však zabývá více než jednou oblastí a musí tedy být schopna nalézt vhodný jazyk pro danou oblast.²⁷

Překladatelské schopnosti čínských překladatelů je možno rozdělit do tří fází: překladatelská strategie, metoda a technika. Dahui Dong tvrdí, že kniha *The Translator's Invisibility: a History of Translation* autora Venutiho z roku 1995 je hlavním zdrojem informací pro čínské studenty magisterské programu v překladatelství. Autor zde mluví o dvou překladatelských strategiích: *domestication* a *foreignization*, které jsou dnes poměrně častými strategiemi v překladech s kulturním zohledněním, tedy i v překladu, který je objektem této práce.²⁸ Čínští vzdělanci pro tyto dva termíny používají slova 归化 *gui hua* a 异化 *yi hua*, která údajně vznikla na počátku 20.století. I když tyto dvojice termínů mají jisté rozdílnosti jak ve významu, tak v použití, dnešní vědci je považují za ekvivalentní.²⁹

²⁷ DONG, 2017, s. 44–45.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ RONG, 2018, s. 179–181.

2.1.1 Překladatelské strategie

Tato podkapitola se věnuje překladatelským strategiím, které jsou používány mnohými překladateli a pomocí nich je možno úspěšně převést do cílového jazyka informace a emoce, které jsou uznány za vhodné a možné přeložit. Řada překladatelských teoretiků klade důraz na přenos informací a výrazů v rámci kulturní výměny, tzv. kulturní transpozici.³⁰ V této práci popíšeme dva nejzákladnější procesy kulturního přenosu, *domestication a foreignization*.

Proces *domestication* je takový, kdy překladatel text ve výchozím jazyce asimiluje do kultury cílového jazyka, tento typ strategie je tedy orientován na čtenáře cílového jazyce. Může se tedy stát, že některá slova či výrazy, které jsou typické pro kulturu výchozího jazyka se v překladu ztratí a text tedy přichází o svou „exotičnost“ a některé informace, je však více čtivý a pochopitelný pro čtenáře cílového jazyka.³¹ Strategie *domestication* zahrnuje čtyři metody: volný překlad, napodobení, variaci a znovu-vytvoření (např. u názvů filmů či sloganů, kdy překladatel vymyslí zcela nový název, např. Matrix 黑客帝国).³² V češtině je tento proces označován jako „zdomácňování“.³³

Na druhou stranu, strategie *foreignization* se soustředí na originalitu výchozího jazyka a snaží se čtenáři cílového jazyka přiblížit původní text co nejvíce, spolu s kulturními rozdíly a možnými novými výrazy v cílovém jazyce.³⁴ Tyto nově vzniklé lexémy Knittlová nazývá exotismy.³⁵ V tomto případě má tedy překladatel za cíl zachovat metafory, obrazy či názvy z výchozího jazyka, což může čtenářům přeloženého díla přivodit jisté potíže v pochopení jednotlivých částí textu či jeho celkového smyslu, poté je tedy opět na překladateli, aby čtenáři matoucí místa vysvětlil. Tato strategie opět používá čtyři metody, a to nulový překlad, transliteraci (tato metoda se používá v případě, že překládaný koncept chybí v cílovém jazyce, např. Bungee 蹦极 *bèngjí*), překlad slova od slova a doslovný překlad, tzv. kalk.³⁶ V českém jazyce termín *foreignization* označujeme jako „zicizování“.³⁷

³⁰ KNITTLOVÁ, 2000, s. 22.

³¹ RONG, 2018, s. 179–181.

³² DONG, 2017, s. 45–47.

³³ JETTMAROVÁ, 2016, s. 83.

³⁴ RONG, 2018, s. 179–181.

³⁵ KNITTLOVÁ, 2000, s. 22.

³⁶ DONG, 2017, s. 46.

³⁷ JETTMAROVÁ, 2016, s. 83.

Další překladatelské strategie, které se poměrně často vyskytují v moderních překladech zahrnují: přidání (pro vysvětlení jistých kulturních rozdílností čtenářům cílového jazyka), vynechání, rozdělení (tzn. jednu větu rozdělit do tří), zkombinování (tzn. tři věty spojit v jednu), posun (ve významu či slovním druhu, např. sloveso *revolutionise* v podstatné jméno 革命 *gémìng*, revoluce), pragmatický překlad (např. pozdravy a přání, „你吃饭了吗?“, „Už jsi jedl?“ v „Jak se vede?“) a mezikulturní překlad (např. zamilovaná dvojice Romeo a Julie má v čínštině svůj vlastní ekvivalent -梁山伯與祝英台, Liángshānbó yǔ Zhùyīngtái).³⁸

V pozdější kapitole se budeme zabývat problematikou, pomocí jakých metod a strategií jsou přeloženy české výrazy do podoby čínských idiomů *chengyu*.

2.1.2 Překladatelská úskalí

Co se týká překladatelských problémů, i čínští překladatelé se potýkají s celou jejich řadou: cílem překladatele je zachovat význam textu, jeho tón, celkovou myšlenku, místní názvy či jména, metafory, vtipy i slovní hříčky. Poslední tři vyjmenované položky jsou pokládány za nejnáročnější část překladu, jelikož bývají často součástí kulturního prostředí autora a zůstává na překladateli, aby se pokusil tyto koncepty uchopit a převedl je co nejpřesněji do cílového jazyka. Nejnáročnější oblastí pro překlad jsou podle Yifeng Suna slovní hříčky, tzv. *puns*. Ty fungují na základě vícevýznamovosti a homofonie, které jsou obzvlášť obtížné pro překlad, jejich vtipnost se často v překladu ztratí, protože překladatel nedokáže nalézt vhodný ekvivalent.³⁹

³⁸ DONG, 2017, s. 48–50.

³⁹ SUN, 2017, s. 110.

Yifeng Sun také mluví o literárních dílech (převážně anglických), která byla některými považována za nepřeložitelná, čínští nakladatelé se jich však nedokázali vzdát a snažili se tedy nalézt odvážné překladatele, kteří by se této práci zhostili. V roce 1990 například čínský nakladatel oslovil všechny význačné překladatele pro práci na „Odysseovi“ Jamese Joyce, většina z nich odmítla, krom manželského páru, který ke značnému celosvětovému překvapení odvedl dobrou práci a první čínský překlad „Odyssea“ byl oslavován jako významná událost spojující kultury dvou odlišných zemí. Další Joycova kniha *Finnegans Wake* (česky „Plačky nad Finneganem“, avšak toto jméno není v češtině příliš zažité, jelikož zatím neexistuje český překlad celého díla, pouze jeho útržků), která je plná slovních narážek a hříček, asociací a nesmyslných vět, použitá slova mají více významů a možných interpretací, byla do čínštiny také přeložena a vydána v roce 2012. Překladatelka tohoto díla Dai Congrong sama přiznala, že o této knize uvažovala jako nepřeložitelné, polovina všech stránek v knize je plná poznámek a vysvětlivek, avšak uvedla, že ačkoli se překlad nikdy nevyrovná originálu, i přesto může čtenáři v čínštině přinést potěšení z četby a jisté poučení.⁴⁰

Z těchto informací lze odvodit, že ačkoli jsou některá umělecká díla považována za nepřeložitelná, i přesto se najdou odvážní překladatelé, kteří se o překlad pokoušejí a mohou dosáhnout úspěchu, aby čtenářům umožnili přiblížení cizí kultury a zážitků z četby. Je předpokladatelné, že problémy, kterým čelí překladatelé z anglického jazyka, se vyskytují i u překladu z českého jazyka, na tuto problematiku se zaměříme v příští kapitole.

2.1.3 Přepis a převod cizích slov

Čínský a západní jazykový systém se liší v mnohém, například také ve fonetickém záznamu řeči, západní svět používá latinku, Číňané čínské znakové písmo, a pro jeho přepis transkripci zvanou *pinyin*. Čínské znaky se vyznačují také tím, že pokud se na ně podíváme, můžeme z nich vyvodit výslovnost i význam, což není možno u jazyků psaných latinkou. Častou metodou pro převod západních slov do čínštiny je transliterace, slabikám původního slova se najdou vhodné čínské slabiky, které mají podobnou až shodnou výslovnost.⁴¹

⁴⁰ SUN, 2017, s. 110.

⁴¹ Tamtéž, s. 115–116.

Zde ovšem vzniká rozdíl mezi typickým čínským slovem a transliterací: znaky přejatého slova často neobsahují jeho význam, zahrnují pouze výslovnost příslušných znaků, z nichž ale nelze odvodit pravý smysl slova, např.:

布	丁
<i>bù</i>	<i>dīng</i>
látka	příjmení „Ding“
„pudiv“	

Na tomto příkladu lze vidět, že ačkoli se výslovnost znaků rovná výslovnosti západního slova, jejich význam a spojení neodpovídá danému výrazu. Metoda transliterace se často používá například při přepisu názvů západního jídla do čínštiny. Existují však mnohem kreativnější překlady cizích slov do čínštiny, a to takové, které v podobě znaku uchovávají výslovnost i význam původního slova, např.:

黑	客
<i>hēi</i>	<i>kè</i>
černý, ilegální	host, návštěvník
„hacker“ ⁴²	

V této kapitole jsme se tedy seznámili s obecnými pravidly překladu, které se vztahují také na čínštinu, i s problémy, které se vyskytují konkrétně u překladu do standardní čínštiny. Těchto problémů se u otázky překladu objevuje více, autorka této práce však zmínila ty, které jsou zde relevantní. O úskalích překladu idiomatických výrazů se dozvíme v kapitole 4.

⁴² Zdroj příkladů: <https://l1-taiwan.com/chinese-loanwords/>

2.2 Překlad z českého jazyka do standardní čínštiny

Tato kapitola navazuje na tu předchozí, zde se ale zaměříme konkrétněji na pravidla překladů z českého jazyka. Jelikož se jedná o evropský jazyk, který využívá pro svůj zápis latinku a svým jazykovým systémem se podobá dalším indoevropským jazykům, lze předpokládat, že obecná pravidla, která platí pro překlad z anglického jazyka, se budou vztahovat také na překlad z českého jazyka, viz předchozí kapitola. V dnešní době existuje řada čínských bohemistů, kteří vystudovali bohemistiku v Číně, případně v rámci svého studia navštívili Českou republiku pro bližší kontakt s jazykem a kulturním prostředím, což je pro překlad také velice důležité. Tito bohemisté se tedy podílejí na překladech z českého jazyka do čínštiny. Můžeme však také předpokládat, že některá česká díla byla do čínštiny přeložena přes další evropský jazyk, bývá však zvykem, že pokud tomu tak je, v informacích ohledně knihy je tento fakt zmíněn. Co se týká překladatelky *Dášeňky*, autorka této práce o ní nenalezla žádné informace, v knize však není psáno, že by byl tento překlad proveden z jiného jazyka než češtiny.

2.2.1 Překladatelský proces podle Levého

Česká teorie překladu má také svou reprezentaci, a to zejména v podobě knihy *Umění překladu* Jiřího Levého, která je stále považována za nejdůležitější dílo v této oblasti. Levý rozděluje překladatelský proces do tří fází: pochopení předlohy, interpretace a přestylování předlohy. V první fázi překladatel provádí podrobnou analýzu výchozího textu, měl by se také zaměřit na sekundární informace o autorovi, jeho typickém stylu, době vzniku díla apod. Levý také zdůrazňuje, že překladatel by měl být schopen představit si a pochopit situaci, kterou má překládat do cílového jazyka, aby se vyhnul vytváření nadinterpretace, tzn. vloží do textu informace, které se ve výchozím textu nevyskytují, nebo jsou autorem uvedeny až později.⁴³

⁴³ LEVÝ, 2013, s. 25–48.

Interpretací Levý rozumí důležitý proces, kdy překladatel musí rozhodnout, jak uchopit nejednoznačnou část textu, která není objasněná ani kontextem. Zde se také často vyskytuje problém slov ve výchozím jazyce, která nemají svůj přesný ekvivalent v jazyce cílovém, je tedy na překladateli, zda zvolí strategii zobecnění, nebo naopak použije slova s užším významem, např. anglické „morning“ oproti českému „ráno, dopoledne“⁴⁴, nebo 小店 *xiǎodiàn* (malý obchod) oproti anglickému „establishment“⁴⁵.

Poslední fází je potom přestylování předlohy, kde se překladatel musí vypořádat s obecnými problémy, např. rozdíly mezi systémy obou jazyků, zachování míry expresivity či celkovou stylizaci textu.⁴⁶

2.2.2 Tvorba nových slov

Náročným úkolem pro překladatele z českého jazyka, krom již zmíněných, může být také tvorba nových slov nebo frází, jelikož v cílovém jazyce neexistuje vhodný ekvivalent, např. u přísloví, pozdravů, názvů pokrmů a míst. s tímto problémem se překladatelé setkávají především u překladu literárních děl, která často obsahují právě výše zmíněné jazykové prvky. Překladatel by měl mít také na paměti, že v rámci překladu literárního díla je třeba také zachovat kvalitu autorova jazyka, snažit se převést do cílového jazyka slovní hříčky, vtipy nebo různé deformace jazyka, např. nářečí. Ne vždy je překladatel tohoto převodu schopen, měl by tedy nalézt jiný způsob, jak cílový jazyk ozvláštnit takovým způsobem, aby byl pro čtenáře čtivý a zajímavý.

2.2.3 Překlad dialektů a nářečí

Úskalím pro převod do cizího jazyka je jistě také překlad českých dialektů a nářečí, zde je třeba nejprve odhalit funkci jejich použití. Nejčastějším důvodem pro užití nářečí bývá charakterizace postav, díky níž můžeme poznat, odkud postava pochází a jaké má typické, často stereotypní vlastnosti. V překladu je tedy potřeba myslet i na zachycení těchto prvků, aby se v cílovém textu zachovaly všechny autorovy záměry. Levý v *Umění překladu* uvádí, že charakterizovat postavu v překladu jako mluvčího z určitých regionů či měst je téměř nemožné.⁴⁷

⁴⁴ LEVÝ, 2013, s. 25–48.

⁴⁵ LIU, 2017, s. 121.

⁴⁶ LEVÝ, 2013, s. 25–48.

⁴⁷ Tamtéž.

V mluvě však lze zachovat rozdíl alespoň v rámci rozlišení mezi městem a venkovem, a to tak, že pro venkovana překladatel použije „jazykové jevy regionálně bezpříznakové“, tedy spojení hlásek či slovních spojení, které nejsou příznakové pro určitý region, ale společné pro více nářečí. Tímto způsobem překladatel dosáhne požadovaného nářečního tónu, avšak ten by neměl být spojován s konkrétním nářečím, a tedy nežádoucí lokalizací. Pro městské mluvčí je poté možno použít městskou mluvu, založenou na interdialektu, takto je tedy možno docílit rozlišení alespoň mezi postavou z města či venkova.⁴⁸

Překlad českých dialektů do cizích jazyků, zejména tedy do čínštiny, je prakticky nerealizovatelný. V Číně existuje nespočet dialektů a místních nářečí, které mají často vlastní lexikon nebo mluvčí vyslovují určité slabiky či hlásky jiným způsobem, od standardní čínštiny tzv. *putonghua* mohou být méně či více vzdálená. V překladu do čínštiny by tedy bylo možné využít existence těchto nářečí pro zachování odlišení literárních postav a jejich lokalizace, otázkou ovšem zůstává, jaké nářečí použít a zda by čínský čtenář pochopil jeho funkci.

Objektem této práce je překlad knihy Karla Čapka *Dášeňka čili život štěněte* do čínštiny, s ohledem na překlad idiomatických výrazů *chengyu*, je však třeba zajímat se o tento překlad také v rovině obecné. Pan Čapek v této knize často používá hovorovou češtinu nebo interdialekt obecnou češtinu, kterou se mluví zejména v Čechách a rychle se vyvíjí. Kniha byla vydána v roce 1933 a od této doby se český jazyk v mnohém posunul, pro překladatele této knihy tedy vyvstává problém s převodem těchto jazykových variací. Konkrétně o překladu Čapka a jeho děl se dozvíme v další kapitole, zde bych však ráda zmínila, že prvky obecné či hovorové češtiny v překladu do standardní čínštiny zcela zanikly, např. překlad „...když už máš **kukadla**...“ jako „...既然你已经能看见...“ *jìrán nǐ yǐjīng néng kànjiàn*, tedy „když už můžeš **vidět**“. Místo použití podstatného jména, které by neslo nádech nářečí či dialektu, zde překladatelka zvolila využití slovesné fráze. Na tomto příkladu je zřejmé, že překlad jazykových variací často není možný a text v cílovém jazyce tedy ztrácí alespoň část své originální autorské kvality.

⁴⁸ LEVÝ, 2013, s. 25–48.

2.2.4 Přepis českých jmen a názvů

Jak již bylo výše zmíněno, český jazyk se v mnohém podobá dalším indoevropským jazykům a jednou z těchto podobností je také použití latinky k fonetickému zápisu řeči. Oproti jazykům jako angličtina nebo francouzština, český zápis slov se z valné části rovná výslovnosti daných slov, např. slovo „obličej“ čteme jako /obličej/, zatímco anglické „face“ má výslovnost /feɪs/. Tento fakt může překladateli ulehčit práci, jelikož nemusí uvažovat, zda cizí slovo převede do své mateřštiny na základě psaného zápisu či výslovnosti. Čínský překladatel tedy převede česká slova do cílového jazyka transliterací, nalezne znak s vhodnou výslovností, aby odpovídal české slabice, viz samotný název zkoumané knihy *Dášeňka* jako 达西卡 *Dáxíkǎ*.

V knize *Dášeňka čili život štěněte* se nachází mnoho přepisů českých názvů a jmen, zejména tedy pražských městských částí, psích ras či osobních jmen. Většina těchto jmen je přeložena pomocí metody transliterace, např. 佛吉雪克 *fóji xuěkè*, „fousek“, (jméno české psí rasy), tento překlad do čínštiny funguje pouze na principu výslovnosti, nikoli na významu jednotlivých znaků. V případě, že se v knize vyskytne pojem, který je čínskému čtenáři neznámý, překladatel vysvětlí daný pojem ve zvýrazněné závorce, která na něj přímo navazuje. Tímto způsobem je čínskému čtenáři přiblížena kultura dané země, čímž je alespoň částečně vyvážena ztráta autorovy jazykové kreativity v překladu.

3. Konkrétní překlady českých literárních děl do standardní čínštiny

Obsahem této kapitoly je přehled českých literárních děl, která byla přeložena do standardní čínštiny a jsou dnes volně přístupná na čínském trhu. I přesto, že se tato práce primárně zabývá překladem Karla Čapka, je potřeba znát kontext a velikost měřítka překládání českých děl. Informace pro tuto kapitolu tedy pocházejí z čínských webových stránek, které prodávají tato díla, prozatím neexistuje žádná sekundární literatura, která by se tímto tématem zabývala. Je tedy třeba nést na paměti, že autorce této práce mohly uniknout další přeložené texty, a u některých autorů (např. Hrabal nebo Kundera) jsou zmíněna pouze díla, která se ve vyhledávaných výsledcích vyskytovala nejčastěji. Pro všechna tato díla je možno navštívit stránky www.taobao.com, www.amazon.cn a www.book.douban.com.

Jedním ze zástupců českých spisovatelů, kteří jsou přeloženi do čínského jazyka, je Jaroslav Hašek a jeho kniha *Osudy dobrého vojáka Švejka*, do čínštiny přeložena jako „好兵帅克“ *Hǎobīng Shuàikè*. Tuto knihu je možno v Číně koupit v mnoha edicích, vydanou vícero nakladateli, a to jako samostatnou knihu, spojení prvního a druhého dílu dohromady, edici čínsko-anglickou nebo jako e-knihu. Na čínských webových stránkách má Hašek ve Švejkovi veliké zastoupení, na prodejních platformách Taobao i Amazon jej můžeme snadno nalézt.

Dalším překládaným autorem je Ivan Klíma, český spisovatel a dramatik. Do čínštiny byla přeložena jeho díla *Milenci na jednu noc*, 一日情人 *Yīrì qíng rén*, dále *Moje šílené století*, 我的疯狂世纪 *Wǒ de fēngkuáng shìjì*, *Poslední stupeň důvěrnosti*, 终极亲密 *Zhōngjí qīnmì* a *Má zlatá řemesla*, 我的金饭碗 *Wǒ de jīnfǎnwǎn*. Všechny tyto knihy jsou prodávány na platformě Amazon jako e-knihy, poslední dvě zmíněné je možno získat zadarmo a všechny pocházejí ze stejného nakladatelství. Na webové stránce Taobao jsou k prodeji také *Čekání na tmu*, 等待黑暗, 等待光明 *Děngdài hēi'àn*, *děngdài guāngmíng* a *Ani svatí, ani andělé*, 没有圣人, 没有天使 *Méiyǒu shèngrén*, *méiyǒu tiānshǐ*, tyto knihy jsou naproti těm na platformě Amazon v papírové formě, ačkoliv jsou produkovány stejným nakladatelstvím.

Dalším oblíbeným spisovatelem mezi čínskými čtenáři je Bohumil Hrabal, na Taobao je dostupných 10 jeho titulů, dokonce i autorova biografie. Webová stránka Douban ukazuje 19 Hrabalových děl, naopak na platformě Amazon nabízejí pouze jeho biografii. Nejprodávanějším titulem se zdá být kniha *Příliš hlučná samota*, 过于喧嚣的孤独, *Guòyú xuānxiāo de gūdú*, dalším poměrně oblíbeným titulem je *Vita nuova*, 新生活 *Xīn shēnghuó*, který je součástí trilogie spolu s knihami *Prolety*, 林中小屋 *Lín zhōng xiǎowū* a *Svatby v domě*, 婚宴 *Hūnyàn*.

Slavná Hrabalova kniha *Pábitelé* je do čínštiny také přeložena, a to jako 巴比代尔 *Bābǐdài'ěr*, kde byl název knihy převeden pomocí transliterace, a nikoliv na základě významu názvu titulu v originále, nebo příběhu, jako tomu bylo doposud. Dalšími Hrabalovými přeloženými knihami jsou *Obsluhoval jsem anglického krále*, 我曾待侯过英国国王 *Wǒ céng dāihóuguo Yīngguó guówáng*, *Slavnosti sněženek*, 雪绒花庆典 *Xuě rónghuā qìngdiǎn*, *Ostre sledované vlaky*, 严密监视的列车 *Yánmì jiānshìde lièchē*, *Něžný barbar*, 温柔的野蛮人 *Wēnróude yěmán* a další. Uvedená díla se ve vyhledávání vyskytovala na vyšších pozicích, lze tedy usoudit, že jsou mezi čínskými čtenáři nejpopulárnější.

Mezi české spisovatele Číňané zařazují také Milana Kunderu, který je dnes mnohými považován spíše za spisovatele francouzského, ve Francii žije již od roku 1975 a novější texty píše ve francouzštině. Do čínštiny byly přeloženy a jsou čtenáři nejčtenější následující Kunderovy knihy: *Nevědomost*, 无知 *Wúzhī*, která byla napsaná ve francouzštině a její originální název je *L'Ignorance*, dále *Knihy smíchu a zapomnění*, 玩笑 *Wánxiào*, *Nesnesitelná lehkost bytí*, 生命中不能承受之轻 *Shēngmìngzhōng bùnéng chéngshòu zhī qīng* a také *Nesmrtelnost*, 不朽 *Bùxiǔ* a další, na stránce Douban je k nalezení 27 výsledků ku Kunderovým knihám v různých edicích, zde však není možné knihy nakoupit.

Moderním českým autorem, který se v roce 2019 prosadil na platformě Amazon, je Zdeněk Svěrák se svými čtyřmi knihami povídek a příběhů, které nesou název podle reprezentativního textu knihy, avšak v češtině mají svůj ekvivalent pod jiným názvem. Všechny tyto knihy jsou v digitální formě k prodeji na Amazonu: *Povídky*, 女观众 *Nǚ guānzhòng*, název této ústřední povídky v češtině je „Divačka“, tento soubor textů obsahuje deset povídek. Dále potom *Nové povídky*, 错失之爱 *Cuòshī zhī ài*, „Ujetá láska“ také s deseti povídkami. Následují knihy filmových příběhů ve dvou svazcích pojmenovaných *Obecná škola*, 青青校树 *Qīngqīn xiàoshù*, který obsahuje také text „Po strništi bos“, 赤脚 *Chìjiǎo*, a svazek nazvaný *Vratné lahve*, 布拉格练习曲 *Bùlāgé liànxíqǔ*, který dále obsahuje filmový příběh „Kolja“, 给我一个爸 *Gěi wǒ yīge bà*. Stránka Amazon Svěráka představuje jako nástupce Kafky a Kundery a zmiňuje také jeho oscarové úspěchy, lze tedy usoudit, že je Svěrák pro čínské čtenáře spíše autorem neznámým, kterého je třeba na čínský trh dobře uvést. Jeho knihy se prodávají prozatím pouze na čínském Amazonu, v digitální verzi.

Dalšími literárními díly, která jsou k dispozici ke koupi pouze na čínském Amazonu, jsou pohádky Josefa Lady, konkrétně *Kocour Mikeš*, 黑猫历险记 *Hēimāo lìxiǎnjì* a *O chytré kmotře lišce*, 聪明的小狐狸 *Cōngmíngde xiǎo húli*. Tyto pohádky jsou doplněny Ladovými příznačnými ilustracemi, a jsou to první edice těchto příběhů, pocházející z roku 2018 a 2017.

Co se týká dalších dětských pohádek, platforma Taobao nabízí mnoho knih příběhů *Krtečka* od Zdeňka Millera, 鼯鼠的故事 *Yǎnshǔ de gùshi*, je zde možno koupit knihy v různých edicích, jsou také doprovázeny Millerovými kresbami. Je třeba také zmínit, že vznikly nové příběhy o *Krtečkovi*, v nichž jej doprovází čínská panda, 熊猫和小鼯鼠, *Xióngmāo hé xiǎo yǎnshǔ*, tedy „Panda a Krteček“. Tyto příběhy jsou však spíše vytvořeny jako krátké animované epizody, *Krteček* nese nový vzhled a Millerovy ilustrace se zde vůbec nevyskytují.

Zvláštní kategorii v této kapitole zaujímá Franz Kafka, který je mnohými Čechy považován za českého spisovatele, avšak světová literatura mnohdy zaujímá jiný postoj. Číňané samotní často uvažují o Kafkovi jako o české literární reprezentaci (viz část o Svěrákovi), avšak při vyhledávání českých děl a autorů se Kafka ve výsledcích nenacházel, autorka této práce jej musela konkrétně vyhledat, aby našla jeho díla přeložená do čínštiny. Je tedy třeba brát v potaz tento rozpor v (nejen) čínském smýšlení o autorově zařazení. Přeložená díla zahrnují *Proměnu*, 变形记 *Biànxíng jì*, *Proces*, 审判 *Shěnpàn* a *Zámek*, 城堡 *Chéngbǎo*, tedy nejznámější Kafkova díla i v České republice.

Posledním překládaným autorem je Karel Čapek, jehož dílo *Dášeňka* je výzkumným objektem této práce, proto se mu budeme věnovat v dalších kapitolách.

4. Překlad *chengyu*

V předchozích kapitolách jsme se zabývali termíny „idiom“ a „*chengyu*“ a jejich definicemi. Dále byla rozebrána problematika překladu obecně a konkrétně do čínštiny. V této kapitole se budeme zabývat překlady *chengyu*, zejména tedy převodem z výchozího jazyka do čínštiny za pomoci těchto čínských idiomů.

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, idiom obecně je forma výrazu, která má fixní vnitřní strukturu a její celkový význam se mnohdy liší od významů jednotlivých částí, dohromady vytváří zcela novou lexikální jednotku. Idiom pochází z určitého prostředí a odráží historická či kulturní specifika daného národa. Je tedy potřeba znát tento kontext, zejména při jeho překladu do cílového jazyka, aby byl zachován nejen význam, ale i celkové konotace a asociace idiomu.

4.1. Metody překladu idiomů

Tato práce se zabývá překladem do čínštiny, tedy překladem českých výrazů pomocí čínských *chengyu*, autorka by zde však také zmínila, jaké jsou metody pro překlad idiomů ve výchozím jazyce do jazyka cílového. Liu poukazuje na to, že překladatel musí zvolit vhodné metody a rozhodnout, zda chce jazyk a kulturu země výchozího jazyka přiblížit čtenáři cílového jazyka a riskovat jeho zmatení a nepochopení významu textu (tedy již zmíněný proces *foreignization*), nebo preferuje převod informací obsažené ve výchozím jazyce do kulturního prostředí cílového jazyka, kde se však ztrácí „exotičnost“ výchozího textu, čtenář však přeložený text chápe na všech rovinách (tedy proces *domestication*).

V rámci těchto procesů existují tři metody, které je více či méně podporují. První z těchto metod je doslovný překlad, který může být problematický kvůli typickému figurativnímu významu idiomu, jenž se překládá s velkými obtížemi. Tato metoda však může přiblížit čtenáři cílového jazyka jistý stupeň kulturního prostředí výchozího jazyka a díky tomu také rozšířit lexikon jazyka cílového.⁴⁹

⁴⁹LIU, 2012, s. 2359–2361.

Např. anglický výraz „*a cat has nine lives*“ je do čínštiny doslovně překládán jako 猫有九条命 *māo yǒu jiǔ tiáo mìng*, přičemž tento překlad nejenomže zachovává původní význam a tím i přibližuje čtenáři cizí koncept, ale také je pro čtenáře pochopitelný a srozumitelný, jelikož neukrývá žádné další narážky či aluze.⁵⁰ Tento příklad je tedy ukázkou přijatelnosti použití metody doslovného překladu idiomů.

Další metodou pro překlad idiomů je doslovný překlad s použitím vysvětlivek či poznámek. Touto metodou překladatel převede do cílového jazyka více kulturních informací jazyka výchozího, nebo vysvětlí význam frází, které nemají jasný význam (narozdíl od příkladu výše). Tyto vysvětlivky bývají často součástí věty, ve které se idiom nachází, buď jako věta podřadná, fráze následující pomlčku nebo dokonce jako přísudek této fráze. Následující příklad je výbornou ukázkou, jak tato metoda funguje: „Achillesova pata“ jako 阿基里斯的脚后跟, 唯一弱点 *Ājīlīsī de jiǎohòugēn, wéiyī ruòdiǎn*, přičemž fráze následující za čárkou vysvětluje, že je to Achillesova „jediná slabina“, tedy doplňuje význam tohoto výrazu, který by byl jinak pro čínské čtenáře naprosto nepochopitelný.

Třetí metodou je nalezení vhodného ekvivalentu v idiomatické podobě v cílovém jazyce. Mnoho konceptů existuje ve více kulturách a tím pádem i jazycích, je tedy možné najít lexém stejného významu ve více světových jazycích. Např. anglické „*to add fuel to the flame*“ má v čínštině ekvivalent 火上加油 *huǒshàngjiāyóu*, který má identický význam. Na tomto principu mohou fungovat i jiné typy idiomů, například ty, které mají stejný význam, ale pro jeho ukázkou v odlišných jazycích použijí jiné vyjádření či obraz, např. 一贫如洗 *yīpínrúxǐ*, a anglické „*as poor as a church mouse*“, kdy čínská forma tohoto konceptu neobsahuje slovo „*mouse*“, ale význam má stejný.⁵¹ Tato metoda je vhodná, pokud má idiom významový protějšek v cílovém jazyce, avšak tímto způsobem je možno ztratit kulturní zabarvení idiomu v jazyce výchozím.

Pokud překladatel není schopen pro překlad idiomu nalézt vhodný idiomatický ekvivalent, obvykle jej přeloží pomocí synonyma, jelikož je pro překlad mnohdy důležitější zachování významu nežli formy, čímž však překlad ztrácí určité informace a zabarvení.

⁵⁰ LIU, 2012, s. 2359–2361.

⁵¹ Tamtéž.

V „Závěru“ této práce poznáme, jaké metody byly použity při překladu *Dášeňky*, zda se shodují s těmito, či je možno v cílovém textu nalézt více překladových postupů.

4.2 Využití *chengyu* při překladu do čínštiny

Tato práce je tvořena na základě překladu Čapkovy *Dášeňky* do standardní čínštiny, v čínském překladu se vyskytují *chengyu*, které doplňují text o větší emoční zbarvení, živost a eleganci, čtenář může také díky jejich přítomnosti cítit větší kulturní blízkost s vlastní zemí a tím pádem překladatel docílí větší čtivosti. Lze usoudit, že čínský čtenář je s těmito *chengyu* obeznámen, jedná se tedy o *chengyu*, které jsou používány poměrně frekventovaně, tudíž je čtenář zná, nebo se jedná o *chengyu*, jejichž význam je transparentní, čtenář na základě významu jednotlivých znaků odhadne celkový smysl daného *chengyu*. Další z důvodů pro použití *chengyu* může být také užití tohoto textu pro didaktické účely, jedná se o příběh pro děti, pomocí tohoto příběhu se tedy mladší čtenáři mohou více obeznámit s novými *chengyu*. Na základě tohoto odhadu je možno předpovídat, že použití *chengyu* při překladu do čínštiny navozuje pocit lepší čtivosti a barvitosti, proto je překladatelé do čínštiny využívají ve značné míře. Je na místě také předpokládat, že čím „vyšší“ literatura, tím více *chengyu* se bude v textu nacházet, *Dášeňka* jako pohádka pro děti sice obsahuje mnoho čínských idiomů, avšak literatura pro dospělé by teoreticky měla obsahovat *chengyu* více, jelikož dospělý čínský čtenář by měl znát větší počet těchto idiomů.

Překlad ne-idiomatických frází do podoby idiomu může do textu přidat nový význam a informace, což může čtenáři pomoci pochopit cílový text lépe a uchopit jej v rámci vlastního kulturního kontextu. Tento proces se však u překladu neobjevuje příliš často, je tedy zajímavé, že v překladech do čínštiny se idiomy *chengyu* vyskytují poměrně opakovaně a na místech, kde se v originální verzi idiomy nevyskytují.⁵² Tímto způsobem může překladatel do cílového jazyku dodat informace, které ve výchozím jazyce obsaženy nejsou a tím pádem text neodpovídá původnímu znění.

⁵² WANG, KNG, WANG a BOND, 2014, s. 716–718.

Pomocí těchto *chengyu* je však možno dodat textu větší barvitost a čtivost, která může vynahradit nemožnost převést do něj jisté jazykové prvky, jako např. hovorový jazyk, autorský styl, dialekty, dvojsmysly nebo výrazy obsahující jisté asociace ve výchozím jazyce. Jedná se tak o strategii, kdy překladatel využívá tyto idiomatické výrazy, aby text přiblížil své vlastní kultuře (tedy proces *domestication*) a zároveň jej doplnil zajímavými slovními spojeními, které příběh ozvláštňují.

Je však také pravděpodobné, že při překladu ne-idiomatických výrazů do podoby *chengyu* se překladatel může dopustit významového posunu, jelikož jisté *chengyu* nesou více významů v různých kontextech, nebo je možno je interpretovat různě. Jak již bylo zmíněno, tímto způsobem překladatel do výchozího textu přináší nové informace a obrazy, které sice mohou korespondovat s celkovým zněním příběhu, avšak v konkrétních slovních spojeních se nevyskytují. Je tedy také možné uvažovat nad další motivací pro použití *chengyu* ve výchozím jazyce, a to navodit jistý obraz či představu, které není možno navodit pouze pomocí ne-idiomatických jazykových ekvivalentů. *Chengyu* jsou velice živé strukturní výrazy, pomocí nichž je možno vyjádřit emoce, činy či vlastnosti, překladatel tedy může využít těchto rysů a dopomoci si použitím těchto idiomatických výrazů. Tento jev budeme zkoumat v praktické části této práce, kde budeme porovnávat čínské *chengyu* s českým originálním zněním.

5. Karel Čapek a překlad jeho díla do čínštiny

5.1. Stručný životopis Karla Čapka

Karel Čapek se narodil 9. ledna roku 1880 ve městě Malé Svatoňovice v Čechách, kde již od malička slýchal příběhy z místního folklóru v hovorové češtině, která také ovlivnila jeho tvorbu. S jeho sourozencem Josefem měli blízký vztah a v literárním světě často spolupracovali. Karel vystudoval filosofii na Univerzitě Karlově, studoval také v Berlíně a Paříži, kde byl spolu s bratrem vysoce zasáhnut kubismem, který se snažili zakomponovat do jejich díla. V roce 1916 vydali svou první sbírku *Zářivé hlubiny a jiné prózy* a v roce 1917 následovala Karlova samostatná sbírka povídek *Boží muka*. Čapek také překládal poezii, zejména tu francouzskou se zaměřením na Apollinaira, který se díky Čapkovi v Česku stal oblíbeným básníkem.⁵³

Jeho kariéra pro divadelní psaní začala v roce 1920, v tomto období vytvořil mnoho známých her, jako *Věc Makropulos*, *Ze života hmyzu* a hlavně *R.U.R.*, ve které se poprvé objevuje slovo „robot“ a která měla obrovský úspěch také v zahraničí a velice ovlivnila literární žánr sci-fi. Čapek se věnoval také žurnalistice, konkrétně fejetonům, v nichž sledoval politický vývoj země a kritizoval komunistické ideje, jeho esej *Proč nejsem komunistou* je známou ukázkou jeho názorů. V Čapkových dílech se můžeme setkat se společenskou satirou, kritikou a dystopickým světem, jeho *Válka s mloky* je výbornou ukázkou využití satiry a sci-fi motivů. Někteří v této hře viděli varování před hitlerovským Německem, které už v roce 1936 tvořilo hrozbu pro Československo, což byla Čapkova hlavní obava v jeho posledních letech života. Další hry *Bílá nemoc* a *Matka* také vyjadřují starosti nad tehdejší světovým vývojem, tyto obavy vyvrcholily v roce 1938 s podpisem Mnichovské dohody. Karel Čapek zemřel na Vánoce roku 1938 na zápal plic, ve věku 48 let.⁵⁴

Do roku 1960 byla Komunistickou stranou Čapkova literární díla cenzurována, v šedesátých letech se o něj západní svět začal více zajímat a spatřovat v něm důležitou historickou a literární postavu, jejíž myšlenky mají i v dnešním 21. století hluboký význam.⁵⁵

⁵³ CHRISTENSEN, 2007.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

5.2. Překlad Čapkových děl do čínštiny

Kdy se do čínštiny začala překládat Čapkova díla je otázkou, můžeme se však podívat na roky vydání jeho knih v čínštině a z těchto dat usoudit, kdy se začal objevovat první Čapkův vliv na čínské čtenáře, nebo alespoň zjistit, kdy vyšly novější edice těchto překladů.

Na platformě Amazon je k prodeji několik Čapkových děl, některé z nich se vyskytují i na nákupní stránce Taobao. První z nich je trojice románů, které tvoří trilogii a jsou ve společném vydání, a to *Hordubal*, 霍杜布 *Huòdùbù*, dále *Meteor*, 流星 *Liúxīng*, po tomto románu nese název celá kniha a *Obyčejný život*, 平凡的生活 *Píngfán de shēnghuó*. Vydání této knihy pochází z roku 2015 a jedna z informací na první straně knihy obsahuje názvy těchto románů v originálním jazyce, v tomto případě v angličtině. Na základě této informace lze usoudit, že byla kniha přeložena z anglického jazyka, jak autorka zmínila v předchozí kapitole této práce a potvrzuje se tím tedy teorie, že některé knihy českých autorů jsou překládány z anglického jazyka. Na druhou stranu bývá také zvykem, že pokud je dílo přeloženo z jiného než originálního jazyka, v knize je tato informace zmíněna, což se v případě *Dášeňky* nestalo, jedná se tedy pouze o dohady.

Další přeloženou prací je kniha *Zahradníkův rok*, 一个园丁的一年 *Yīge yuándīng de yī nián*, vydaná roku 2013, která je také přeložená z angličtiny. Na nákupní stránce Taobao se vyskytovala poměrně často, je tedy možné, že toto dílo patří mezi Čapkova populárnější. *Povídky z jedné a druhé kapsy*, 形迹可疑的人 *Xíngjì kěyí de rén* je další přeložená Čapkova tvorba z roku 2015, jehož originální jazyk je podle Číňanů rovněž angličtina. Kniha je v čínštině pojmenovaná podle jedné z povídek, „Muž, který se nelíbil“. Toto je již několikátý příklad, kdy Číňané pojmenovali knihu podle jednoho z textů v ní, a nikoliv na základě názvu knihy v originálním jazyce. V české verzi tohoto díla se nachází 24 povídek, ta čínská jich obsahuje 26. Poslední nabízenou knihou Karla Čapka na stránce Amazon je *Devatero pohádek*, 恰佩克的童 *Qiàpèikè de tóng* z roku 2013, ve zpětném překladu do češtiny ji Číňané nazvali „Čapkovy pohádky“. Na obalu knihy se nad čínským názvem objevuje český text a to „Devatero pohádek Karel Capek“, zde lze konečně vidět vliv českého jazyka. V informacích tentokrát chybí sdělení o originálním jazyce díla, jedná se o jiné nakladatelství.

Toto jsou tedy Čapkova díla přeložená do čínštiny. Je zřejmé, že nejznámější Čapkova dramata jako *R.U.R.* nebo *Válka s mlouky* do čínštiny přeložená nejsou, pravděpodobně kvůli obsahu příběhu, který čínskému režimu nemusí vyhovovat. Je možné, že přeložených Čapkových děl existuje více, autorce této práce však mohly uniknout. Konkrétní fakta o překladu *Dášeňky* se dozvíme v následující kapitole.

5.3. Překlad *Dášeňky* do čínštiny

Tato část práce se zabývá konkrétním vydáním příběhu *Dášeňka čili život štěněte*, které autorka této práce zkoumá. Toto vydání pochází z roku 2008 z nakladatelství 天津教育出版社 *Tiānjīn jiàoyù chūbǎnshè*, které se mj. zabývá také knihami o psích hrdinech. Překlad této knihy provedla 陈菲菲 *Chén Fēifēi*, o níž autorka této práce nenalezla žádné další informace. Název knihy na obálce nese také anglický název *Dashenka, or the Life of a Puppy, by Karel Capek*, který je poté ještě několikrát zopakován na prvních stranách knihy, z čehož je možné usoudit, že čínský překlad vznikl na základě toho anglického, jedná se však pouze o domněnky.

Čínský název této knihy je 小狗达西卡 *Xiǎogǒu Dáxīkǎ*, což lze přeložit jako „Štěně Dášeňka“, překladatelka se tedy rozhodla pro zkrácení názvu titulu. Toto vydání ovšem neobsahuje pouze pohádku o *Dášeňce*, ale také Čapkovy menší literární útvary, které jsou v Česku dohromady vydány pod názvem *Měl jsem psa a kočku* z roku 1939. Tato sbírka dohromady obsahuje 13 krátkých útvarů a všechny byly publikovány v Lidových novinách mezi lety 1919 a 1932 za autorova života.⁵⁶ Čínské vydání této sbírky obsahuje: „Minda, čili o chovu psů“, 小狗敏达养成记 *Xiǎogǒu Míndá yǎngchéng jì*, dále „Iris“, 爱丽丝 *Àilīsī*, poté „Ben, Bijou, Blackie a Bibi“, 贝恩, 彼约, 布莱奇和比比, *Bèi'ēn, Bǐyuē, Bùláiqí hé Bībǐ*. Dále následuje část o *Dášeňce*, která je pojmenovaná jako 小狗达西卡的幸福生活 *Xiǎogǒu Dáxīkǎ de xìngfú shēnghuó*, což lze zpětně přeložit jako „Šťastlivý život štěněte Dášeňky“, a obsahuje veškeré kapitoly, které se vyskytují v originální verzi této pohádky.

⁵⁶ BŘÍZOVÁ, 2009, s. 31.

Dále následuje fejeton *Výstava psů*, 狗狗展览会 *Gǒugǒu zhǎnlǎnhuì*, po kterém následuje sbírka textů *Ještě o psech a také o kočkách*, 再谈一下狗 *Zàitán yīxià gǒu*, kde překladatelka v čínském překladu tohoto názvu mluví pouze o „psech“ a o „kočkách“ nikoliv. Tato sbírka obsahuje texty *Pro zvířata*, 为动物而写 *Wéi dòngwù ér xiě*, *Pes a kočka*, 狗和猫 *Gǒu hé māo*, dále *Mateřství*, 母亲的天性 *Mǔqīn de tiānxìng*, následuje text *O nesmrtelné kočce*, 关于不朽的猫 *Guānyú bùxiǔ de māo*, v rámci něhož poté následuje *Kočí jaro*, 猫的春天 *Māo de chūntiān*, z *názoru kočky*, 猫的“人类”观 *Māo de rénlèi guān* a nakonec také *Kočka*, 猫 *Māo*. Po těchto krátkých útvarech je čtenáři ukázáno „Dášeňčino fotoalbum“ plné Čapkových fotek malého štěněte s popisky.

Pokud porovnáme obsah českého a čínského vydání, v tom čínském chybí úvar *Kousek šovinismu*, ostatní texty jsou v čínském vydání zahrnuty, otázkou zůstává, proč byl výše zmíněný text z knihy vynechán. Stejně jako české vydání, i to čínské je doplněno kresbami bratra Karla Čapka, Josefa Čapka. Rozdíl mezi čínským a českým vydáním je také v rozdělení kapitol a částí sbírky, poslední tři útvary jsou označeny jako podkapitoly *O nesmrtelnosti kočky*, v českém vydání jsou tyto texty postaveny na stejnou úroveň.

Na závěr této kapitoly je třeba zmínit, že tato kniha byla na nákupní webové stránce Taobao k nalezení až po dlouhém vyhledávání, a to pouze jedenkrát. Na platformě Amazon není k dispozici vůbec, z tohoto faktu lze tedy usoudit, že se kniha v Číně netěší přílišné oblibě.

6. Analýza

Tato kapitola se zabývá rozborem významu čínských *chengyu* a jejich původním zněním v českém textu. Autorka zde rozebírá, jaké rozdíly ve významu nastaly při překladu do čínštiny, zda byl smysl sdělení posunut ve směru abstraktnosti, či větší výrazové bohatosti a zda v textu zanikly jisté informace, či byly naopak přidány. Také je zde mapováno, z jakých důvodů překladatelka na daných místech používá *chengyu* či proč se v psaných textech *chengyu* vyskytují poměrně frekventovaně.

Zde je třeba zmínit, že motivace překladatelky pro použití *chengyu* jsou analyzovány na základě vlastní interpretace autorky této práce. Je tedy možné, že nejsou vyhodnoceny zcela akurátně a podle reálné situace.

6.1. Metodologie analýzy

Autorka si v čínském textu nejprve vyhledala všechny *chengyu* a sepsala si jejich seznam a stranu, na které jsou k nalezení. Následně byly tyto *chengyu* vyhledány v níže popsaném slovníku a autorka zjišťovala jejich doslovný i figurativní význam. Pokud jisté *chengyu* nebylo nalezeno ve slovníku, autorka pracovala s aplikací Pleco, která funguje jako online slovník čínských výrazů. Zde však neexistuje rozlišení v rámci idiomů, pokud se tedy u daného termínu vyskytuje nálepka „idiom“, může se také jednat o odlišný druh idiomu, než je *chengyu*, tento jev je nutno také brát v potaz. Poté autorka vyhledala odpovídající větu, která v čínštině obsahuje *chengyu*, v originálním jazyce a zjistila, které české fráze byly do čínštiny přeloženy pomocí tohoto idiomu. Poté porovнала oba významy, a to nakolik se od sebe liší, případně zdali byly v čínském překladu přidány nové informace, a jak se od sebe obě jazykové verze liší v syntaktické rovině. Autorka této práce také rozebírá, jaká může být motivace překladatele pro změnu významu v textu či použití *chengyu* obecně. Tato analýza se opírá o teorii popsanou v kapitole 4, „Překlad *chengyu*“, v „Závěru“ této práce budou výsledky této analýzy mapovány.

Čínské *chengyu* jsou rozděleny do kategorií v závislosti na způsobu, jakým byly použity v cílovém textu a jak se jejich význam liší od původního českého znění. V závorce za čínskou a českou citací daného souvětí se nacházejí čísla strany, na kterých se dané výrazy nachází. Metodologicky se práce opírá o strategie překladu navržené Liu⁵⁷ v kapitole 4.1. Metody překladu idiomů“, kde jsou shrnuty do tří podob. V samotné analýze je vymezena konkrétnější kategorizace o 6 skupinách.

České vydání *Dášeňky*, použito pro tento rozbor, pochází z roku 1983 a bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel, jedná se o deváté vydání publikace *Měl jsem psa a kočku*.

6.2. Velký slovník čínských *chengyu*

Čínští jazykovědci se přítomností *chengyu* v jazyce zabývají již nějakou dobu, během které vzniklo určité množství jejich slovníků. *Institut počítačové lingvistiky při Pekingské univerzitě* vytvořil seznam čínských idiomů s 6790 hesly, který je součástí *Grammatical Knowledge Base of Contemporary Chinese (GKB)*. Tento Institut dvacet let pracoval na sběru dat ohledně čínského jazyka a na základě těchto dat vznikl mezi lety 2004-2009 *Chinese Idiom Knowledge Base (CIKB)* s více než 38 000 hesly, doplněný propracovanějšími informacemi ohledně sémantiky a dalších oblastí. Co se týká jádra *chengyu*, to je tvořeno asi 3000 hesly.⁵⁸

Tato kapitola pracuje se slovníkem 汉语成语大词典 *Hànyǔ chéngyǔ dàcí diǎn*, *Velký slovník čínských chengyu*. První edice tohoto slovníku byla vydána v roce 1985 武汉师范学院语言研究所 *Wúhàn shīfàn xuéyuàn yǔyán yánjiū suǒ*, *Výzkumným ústavem jazyků Pedagogické univerzity ve Wuhanu*. Od té doby vznikaly další verze tohoto slovníku, v roce 2002 byla publikována ta nejnovější, která se dodnes tiskne v novějších vydáních, avšak s původním obsahem. V předmluvě editor zmiňuje několik změn oproti původnímu slovníku z roku 1985, například přidání *pinyin* k jednotlivým heslům nebo opravení některých výkladů. Editor také zmiňuje, že v roce 2000 byl slovník vysokoškolskými studenty postaven na první místo v oblíbenosti slovníků *chengyu*.

⁵⁷ LIU, 2012, s. 2359–2361.

⁵⁸ WANG, YU, 2010, s. 11–12.

Tento slovník obsahuje celkem 17 000 hesel, která jsou řazená podle abecedy v *pinyin*. V rámci jednotlivých písmen abecedy se poté hesla rozdělují podle slabik a dále podle prvního písmena druhého znaku atd. Na začátku knihy je nejprve k dispozici rejstřík znaků seřazených podle abecedy a slabik, na konci slovníku je poté rejstřík seřazený podle počtů tahů znaku. Dané heslo obsahuje idiom ve znacích, jeho výslovnost, a poté nejprve vysvětlení významů jednotlivých znaků, pokud se jakýmkoliv způsobem liší od obecně známého smyslu. Dále navazuje vysvětlením významu celého idiomu, případně jeho figurativním významem. Poté poskytuje informaci, kde se *chengyu* poprvé vyskytlo, za jakých okolností vzniklo či kdo je jeho autorem. Následně může heslo nabízet synonymní či naopak antonymní idiom. Některá hesla obsahují pouze odkaz k jinému, neboť jsou téměř zcela synonymní. Další možnou informací je také původní znění idiomu, nebo jeho obměna v rámci pořadí znaků či výměny jednoho znaku za jiný s podobným významem.

6.3 Výskyt chengyu v Dášeňce

Tato kapitola se zabývá výskytem čínských idiomů v díle *Dášeňka čili život štěněte* Karla Čapka, jejich frekvencí a syntaktickým chováním v čínském textu.

6.3.1 Frekvence výskytu chengyu v textu

Ve zkoumaném vydání *Dášeňka čili život štěněte* je příběh rozvržen na 47 stranách, některé obsahují méně textu s větším množstvím ilustrací a některé neobsahují ilustrace žádné. Na každé stránce se nachází v průměru 250 čínských znaků, opět rozvržených nerovnoměrně. Na těchto stranách se nachází celkem 56 *chengyu*, přičemž 49 z nich je rozdílných. V průměru můžeme tedy na každé straně nalézt alespoň jedno *chengyu*. Když se však podíváme do knihy, lze vyzorovat, že rozmístění *chengyu* je také poměrně často nerovnoměrné. Na některých stranách se vyskytují například *chengyu* čtyři a poté žádné z nich nenalezneme na následujících několika stranách.

6.3.2 Syntaktické chování chengyu v textu

Pro tuto kapitolu autorka práce rozebrala pozici veškerých *chengyu* ve větě, aby mohla zhodnotit, jakou funkci tyto idiomy obvykle ve větě zaujímají, jelikož jsou tyto informace podstatné pro rozbor překladu, kterým se bude zabývat následující část této práce.

Z celkového počtu 56 *chengyu* v textu, 15 z nich zastává funkci přísudku, a to jako samostatný jmenný přívlastek nebo jako přísudek jmenný se sponou, který následuje po slovese 是 *shi*, „být“. Dalších 15 *chengyu* stojí ve funkci přívlastku, tedy blíže určují podstatné jméno, ať už se jedná o podmět či předmět. Následujících 15 *chengyu* má funkci určení způsobu, jsou postaveny před sloveso a blíže jej určují a definují. Až na jednu výjimku jsou tato určení uvozena strukturním slovcem 地 *de*, za kterým následuje modifikované sloveso. Dalších 7 *chengyu* je poté ve větě na pozici kvalitativního komplementu, které následují sloveso a dále jej rozvíjí. Tyto komplementy jsou uvozeny jiným strukturním slovcem, 得 *de*. Následující tři *chengyu* stojí v pozici na začátku souvětí a fungují jako samostatné větné jednotky. Poslední jedno *chengyu* zastává funkci předmětu, je tedy objektem slovesa.

6.4 Analýza *chengyu* v čínském překladu a jejich komparace s českým originálem

V této kapitole bude autorka rozebírat jednotlivé výskyty *chengyu*, jejich slovníkový význam a jaké je jejich znění ve výchozím i cílovém jazyce. Následně jsou porovnávány tyto významy a je blíže specifikováno, k jakému významovému posunu došlo a jaké mohou být překladatelčiny motivy pro tyto změny či pro použití *chengyu* obecně. *Chengyu* jsou rozděleny do podkapitol podle způsobu, jakým byly do cílového textu převedeny na základě významu. Co se týká srovnání postavení daných výrazů ve větě v obou jazycích, ty jsou zmíněny u jednotlivých případů. V závorce za textem v cílovém i výchozím jazyce se nacházejí čísla stran výskytu daných frází v knize. Zde je třeba také zmínit, že motivace překladatelky pro konkrétní použití *chengyu* nemusejí odpovídat realitě, jedná se o interpretaci autorky této práce.

6.4.1. Zachování významu za použití shodného lexika

V této kategorii se nacházejí případy použití *chengyu*, které byly do čínštiny převedeny se zachováním původního významu i za použití shodného lexika. Jedná se tedy o případy, kdy překladatelka našla vhodný ekvivalent českého výrazu v podobě čínského *chengyu*, je však třeba zmínit, že čínské výrazy často obsahují více významů, než ty české a rozhodnutí, zdali se jedná o shodný ekvivalent, je často založeno na interpretaci autorky této práce. Kromě prvního případu, kdy bylo ve výchozím textu použito přísloví či přirovnání, a do výchozího textu také převedeno pomocí *chengyu*, všechny ostatní případy se týkají jednoduchých slovních výrazů, které byly přeloženy do podoby *chengyu*. V rámci metod, popsaných v kapitole „Překlad *chengyu*“, se jedná o první metodu překladu, tedy doslovný překlad. Zde ovšem nastává rozdíl se zmíněným procesem, téměř všechny výskyty *chengyu* jsou převedeny do cílového jazyka z neidiomatických frází.

1. 如履薄冰 *rúlǚ bóbīng* – „kráčet po ledu, být velice opatrný“

„走路的时候必须时时刻刻注意着脚下，简直是如履薄冰。“ (s. 66)

„Všichni, kdo žijí v domě, jsou nuceni dílem se vznášet, dílem **klást nohy opatrně jako na tenkém ledu**; ...“ (s. 20)

Zde se poprvé setkáváme s přesným překladem do čínštiny, *chengyu* vyjadřuje naprosto stejný význam, jako zvýrazněná část. Jednotlivé znaky *chengyu* také obsahují tento smysl, dohromady tvoří význam „kráčet po ledu“, figurativně tedy „být opatrný“. V čínské verzi textu je tato „potřeba opatrnosti“ více zdůrazněna, překladatel opisuje, že „lidé mají být neustále opatrní“, a poté ještě používá toto *chengyu*, „prostě jako když se kráčí po ledu“. Zde se tedy jedná o přesný přenos významu, i v rámci pragmatiky. Syntakticky se sice obě jazykové verze neshodují, avšak významově jsou totožné, jedná se o doslovný překlad.

2. 总而言之 *zǒng'ér yánzhī* – „ve zkratce“

„总而言之，狗的“体操运动”中所包含的一切“项目”...“ (s. 68)

„... **zkrátka** všechno, co lehká psí atletika obnáší.“ (s. 22)

Toto *chengyu* funguje jako samostatná věta, stojící na začátku souvětí a shrnující předchozí informace i myšlenky do zkrácené podoby, která jej následuje. Tuto funkci zastává i české příslovce „zkrátka“, překladatel použil přesný ekvivalent tohoto příslovce v podobě *chengyu*. Rozdíl se nachází pouze v rámci formální stránky, čínský termín funguje jako samostatná větná jednotka, zatímco výraz český je složen pouze z jednoho slova.

3. 斗志昂扬 *dòuzhì ángyáng* – „bojovná a pevná vůle, nárůst emocí“

„只见达西卡斗志昂扬地向妈妈扑过去，紧紧咬住妈妈的鼻子和耳朵。“ (s. 73)

„To se obyčejně Dášeňka vrhne s nádhernou **bojovností** na mámu...“ (s. 26)

Tento výskyt *chengyu* odpovídá českému textu, co se týká významu i postavení ve větě. V čínském překladu se toto *chengyu* také nachází na pozici určení, tudíž se jedná o jeden z mála výskytů *chengyu* v čínské verzi tohoto textu, který odpovídá té české významově i syntakticky.

4. 担惊受怕 *dānjīng shòupà* – „neustále se obávat setkání s katastrofou“

„谢天谢地，我们终于不用再担惊受怕了...“ (s. 77)

„V domě je blahodárné ticho; chválabohu, teď už se nemusí člověk pořád **děsit**, jakou škodu...“ (s. 25)

Zde překladatel k vyjádření opět používá *chengyu*, a to v rámci věty, ve které už se jedno vyskytuje. Tento jev navozuje větší barvitost a živost textu, čehož si můžeme povšimnout také u tohoto konkrétního *chengyu*, význam českého výrazu by bylo možno vyjádřit pomocí odlišných slovních spojení než těch idiomatických, avšak překladatelka se rozhodla využít této barvitosti a výraz „děsit“ přeložit pomocí tohoto *chengyu*. Významově tento čínský výraz odpovídá českému, avšak jak již bylo řečeno, dochází zde k přibarvení scény, stejně jako v mnoha dalších případech výskytu *chengyu* v překladech. Co se týká syntaktického chování těchto výrazů, v originální větě zvýrazněná část funguje jako složený přísudek, což se překladateli podařilo převést také do čínštiny.

5. 遍体鳞伤 *biàntǐ línshāng* – „jizvy nepokrývají celé tělo, jsou od sebe daleko jako obratle rybí páteře, značí velké množství poranění.“

„可相对的，妈妈却遍体鳞伤，毛越来越少。“ (s. 75)

„... čím víc roste, sílí a ježatí Dášeňka, tím je máma **rozedranější** a vypelichanější.“ (s. 26)

V tomto případě se opět jedná o přesné vyjádření smyslu českého výrazu v čínštině, kde autor také používá druhý stupeň přídavného jména. Slovosled i větné postavení tohoto *chengyu* také odpovídají české větě.

6. 乐此不疲 *lècǐ bùpí* – „být šťastný díky určité věci a nepoznat únavu“

„达西卡乐此不疲地玩着这个游戏，不过我认为这一点都不好玩...“ (s. 76)

„Musel jsem ji občas vytáhnout za ocásek z díry, kterou vyhrabala; ji to zřejmě **baví**, ale mne ne...“ (s. 28)

Toto *chengyu* funguje v čínské větě na pozici přívlastku k podstatnému jménu, narozdíl od použití v českém textu na pozici přísudku. Překladatel tedy obměnil část věty, aby mu do textu toto *chengyu* zapadalo. Je na místě zmínit, že další použití tohoto *chengyu* se vyskytuje v podobném kontextu a překladatel použil stejné lexémy, jako i v tomto případě. Lze tedy uvažovat nad tím, že v daném kontextu překladatel použil stejné *chengyu*, aby opět navodil identickou představu, příp. zopakoval *chengyu* pro didaktické účely. Významově toto *chengyu* odpovídá českému výrazu, ačkoliv se tedy jedná o změnu formální.

7. 彬彬有礼 *bīnbīn yǒulǐ* – „kultivované způsoby, zdvořilý vůči lidem“

„...多么温顺以及多么彬彬有礼，甚至还亲切热情地夸奖...“ (s. 77)

„... jak je **způsobná** a mírná a vůbec, takového druhého štěněte už není.“ (s. 29)

V tomto případě se jedná o další *chengyu*, které významově odpovídá výchozímu textu. Jeho použití se českému originálnímu výrazu přibližuje také s ohledem na větnou funkci, stejně jako v češtině, i v čínštině je tento výraz ve funkci přísudku se jmennou sponou. Jedná se tak tedy o jeden z mála případů, kdy se překlad do podoby *chengyu* rovná výchozímu jazyku významově i syntakticky.

8. 谢天谢地 *xiètiān xièdì* – „původní význam – pověřiví lidé vyjadřovali vděčnost bohům na nebesích a na zemi; dnešní význam – problém se konečně vyřešil a přichází naděje na dobrou náladu“

„谢天谢地，我们终于不用再担惊受怕了...“ (s. 77)

„V domě je blahodárné ticho; **chválabohu**, teď už se nemusí člověk pořádně děsit, jakou škodu...“ (s. 29)

Zde nalezla čínská překladatelka ekvivalent shodující se s českým „chválabohu“, čínský výraz je používán ve stejných kontextech, a jeho složení také zahrnuje význam „díků bohům, nebesům“. Toto *chengyu* funguje jako samostatná větná jednotka, která stojí na začátku souvětí, stejně jako výraz ve zvýrazněném českém textu Dášeňky. Toto *chengyu*, stejně jako český lexém, vyjadřuje emoční stav vypravěče, nenese tedy informaci faktickou, ale emotivní.

9. 空空如也 *kōngkōng rúyě* – „Původní význam – upřímný a skromný, dnešní význam – zcela prázdný“

„可等人们能拿着相机回来一看，盘子里早就空空如也了。“ (s. 81)

„Nežli se vrátí s aparátem, je miska ovšem **prázdná**.“ (s. 32)

V čínštině je na tomto místě použito *chengyu*, jehož dnešní význam odpovídá tomu českému, avšak tento smysl by opět byl možný vyjádřit pomocí ne-idiomatického výrazu. Překladatelka se však rozhodla pro použití *chengyu*, což může mít více odůvodnění, jako již zmíněné doplnění živosti textu, pro didaktické účely, či kvůli prosté popularitě idiomatických výrazů v psaném jazyce. Je také pravděpodobné, že se jedná o souhrn těchto důvodů. Syntakticky dané *chengyu* stojí na stejné pozici jako v české větě, tedy jako přísudek.

10. 发号施令 *fāhào shīlìng* – „vydávat rozkazy, poučovat“

„摄影师一边**发号施令**，一边以熟练手法快速调整好曝光时间与焦距。“ (s. 81)

„... **káže** fotograf a s náležitou odbornou rychlostí nařídí expozici...“ (s. 32)

Význam čínského *chengyu* v tomto případě odpovídá českému výrazu „kázat“, avšak otázkou zůstává, jaký je rozdíl v těchto výrazech v rámci negativních konotací. České „kázat“ v tomto kontextu nenese negativní nádech, čínský slovník nám však nenabízí vysvětlení ohledně čínského *chengyu*. Co se týká postavení ve větě, výrazy v obou jazycích stojí na pozici přísudku, překladatelka tedy převedla tento výraz významově i syntakticky, nevyřešeným faktem je zde tedy konotační význam čínského *chengyu*.

11. 总而言之 *zǒng'ér yánzhī* – „ve zkratce“

„总而言之，如果你有照相机的话，就去弄一只可以照相的小狗...“ (s. 83)

„**Zkrátka**, máte-li fotografický aparát, poříd'te si k němu štěně; ...“ (s. 34)

Zde se opět setkáváme s tímto *chengyu*, fungujícím jako samostatná větná jednotka, která shrnuje předchozí informace do části věty, která *chengyu* následuje. Použití i význam se v obou jazycích shodují, překladatelka zvolila vhodný ekvivalent.

12. 杀气腾腾 *shāqì téngténg* – „plný touhy po zabíjení“

„为了永远纪念打倒**杀气腾腾**的塔塔尔人...“ (s. 89)

„Na věčnou paměť toho slavného vítězství nad **krvežíznivým** Tatarem...“ (s. 37)

V tomto případě se význam čínského *chengyu* s českým výrazem shoduje, překladatelka tedy našla odpovídající výraz v podobě tohoto idiomu. Stejně jako v češtině, i v čínštině stojí *chengyu* před podstatným jménem na pozici přívlastku. Jedná se tedy o převod, který funguje ve významové i syntaktické rovině.

13. 不怀好意 *bùhuái hǎoyì* – Ve slovníku nebylo nalezeno, aplikace Pleco vysvětluje jako „mající zlé úmysly, zákeřný“

„长尾巴的腊肠犬嫉妒猎狐狸的光荣历史，就**不怀好意**地吠叫着说: ...“ (s. 90)

„Ale pejsci jezevčící, kteří nosí ocásky dlouhé, jim záviděli jejich slavné dějiny, a počali **zlomyslně** tvrdit a štěkat...“ (s. 38)

Zde se opět jedná o případ, kdy překladatelka zvolila významově shodný ekvivalent v cílovém jazyce. Tento překlad se s originálním zněním shoduje i syntakticky, v obou jazycích se dané výrazy nacházejí na pozici určení ke slovesu.

14. 一言不发 *yīyán bùfā* – „nepronést ani jednu větu“

„只有福克斯**一言不发**地站着，以免魔鬼从嘴里跑出来。“ (s. 94)

„... křičeli všichni andělé, jen Fox **nic neřekl**, aby mu čert z huby nevyletěl.“ (s. 41)

V tomto případě překladatelka používá *chengyu* se shodným významem jako v originální verzi. Přítomnost *chengyu* opět navozuje lepší tok textu a jeho oživení, české výrazy jsou oproti tomu čínskému významově poněkud méně zabarvené. Překladatel tímto způsobem tedy oživuje čínský text, jelikož je nemožné v něm zachovat některé jazykové prvky, které jej zase obohacují ve výchozím jazyce, například výrazy obecné nebo hovorové češtiny, citově zabarvená slova, nebo slovní hříčky. Syntakticky se výrazy neshodují, v českém textu stojí na místě přísudku, zatímco v tom čínském ve funkci určení slovesa, překladatelka v cílovém jazyce přidala sloveso navíc. Jedná se také o další souvětí, které obsahuje dvě *chengyu*.

15. 火冒三丈 *huǒmào sānzhàng* – Slovník tento termín neobsahuje, aplikace Pleco překládá jako „vyletět z kůže, být zlostí bez sebe“

„于是道伯曼犬不禁火冒三丈，朝自己的尾巴扑去，...“ (s. 98)

„Tu se ten dobrman **dopálil**, skočil po svém ocásku, ...“ (s. 43)

Toto *chengyu* se v cílovém jazyce nachází na identické pozici jako v původním textu, tedy ve funkci přísudku. Význam daného *chengyu* podle autorky této práce obsahuje vyšší stupeň míry zvýrazněného slovesa, lze však jistě říci, že termíny obsahují význam „naštvat se“, lze tedy uvést, že i významově se tyto výrazy shodují. Zde se tedy překladatelce podařilo převést význam ve výchozím jazyce do jazyka cílového i za zachování syntaktické struktury. Také se jedná o další *chengyu*, které se nevyskytuje ve *Velkém slovníku čínských chengyu*, vysvětlení se nabízí více: může se např. jednat o nově vzniklé *chengyu*, které ještě nezískalo své místo v daném slovníku, nebo se nejedná o pravé *chengyu*, ale patří do kategorie ostatních idiomů.

16. 千真万确 *qiānzhēn wànquè* – „zcela pravdivý a bez pochybností“

„达西卡，我今天要给你讲的可不再是虚构的童话故事，而是千真万确的事实。“ (s. 101)

„Co ti dnes, Dášeňko, povím, není žádná pohádka, ale **pravda pravdoucí**.“ (s. 46)

Zde se překladatelce podařilo najít vhodný ekvivalent ke zvýrazněnému výrazu, totiž zdůraznění stupně „pravdy“ ve větě. Čínské *chengyu* také nese tento význam, jeho použití je na tomto místě tedy vhodné a pravděpodobně také podporované z dalších důvodů. Z hlediska větného postavení se výrazy liší, v čínštině stojí *chengyu* na pozici přívlastku k podstatnému jménu, zatímco v češtině se jedná o předmět.

17. 成群结队 *chéngqún jiéduì*– „přirozeně se seskupit v jeden celek“

„于是，狗就与自己的同类成群结队地生活在一起。“ (s. 101)

„A proto psi žili ve psích **smečkách**, ale ne v lesích jako srnky, ...“ (s. 46)

Zde se jedná o použití *chengyu*, které nese stejný lexikální význam jako zvýrazněné slovo, avšak za použití jiných výrazů, význam *chengyu* odpovídá českému termínu „smečka“. V čínštině tento výraz funguje na pozici určení ke slovesu „žít“, stavba věty se tedy od té české liší.

18. 成群结队 *chéngqún jiéduì*– „přirozeně se seskupit v jeden celek“

„这是因为，当人们看到狗成群结队地生活在一起时，...” (s. 102)

„Když člověk viděl, že psi žijí ve **smečkách**, začal také žít ve smečkách.“ (s. 47)

Význam viz předchozí výskyt *chengyu*. Co se týká porovnání použití daných výrazů v českém a čínském textu, to se liší. V původním znění se v dané větě slovo „smečka“ vyskytuje dvakrát, poté opět v následující větě. V čínském překladu se však dané *chengyu* vyskytuje pouze jednou, překladatel poté používá synonymní výrazy. Je na místě předpokládat, že opakované použití stejného *chengyu* by ve větě nepůsobilo příliš hladce (narozdíl od 38. výskytu *chengyu*, které bylo ve větě zopakováno, aby byla zachována myšlenka výchozího textu), zde užití slova „smečka“ pravděpodobně nemá stejný účel jako u prvního výskytu *chengyu* v tomto příběhu. Syntaktické chování tohoto výrazu se v překladu opět mění, stojí na místě určení ke slovesu „žít“, stejně jako u předchozího příkladu *chengyu*.

6.4.2 Zachování významu pomocí odlišného lexika

Tato kategorie obsahuje případy výskytů *chengyu*, které sice nesou stejný význam jako výrazy v původním textu, avšak tento smysl byl přeložen do podoby *chengyu* pomocí přeneseného významu. Je třeba se tedy zamyslet nad významem dané části textu v obou jazycích a porovnat jejich celkovou shodu, která nemusí fungovat na základě použití stejného lexika. Pokud porovnáme tento proces s teorií v kapitole „Překlad *chengyu*“, mohlo by se jednat o metodu třetí, kdy je překladatelem nalezen shodný ekvivalent, který však není doslovným zněním původního textu.

19. 言听计从 *yántīng jìcóng* – „opravdu věřit, mít důvěru v ...“.

„爱丽丝对这一命令如‘圣旨’般言听计从。“ (s. 55)

„... Jenže lidské maminky dobře vědí, co a proč dělají; ale taková psí maminka to neví, jenom cítí, že jí to příroda káže.“ „...musíte hlídat, svým tělem je krýt, a kdyby se blížil někdo podezřelý, tedy hrr na něj a zadavte ho!“ „Iris to vše **brala strašně doopravdy**...“ (s. 10)

Ačkoli v českém originálním textu Čapek používá jiné fráze, významově „brala strašně doopravdy“ v tomto kontextu znamená „věřit tomu, co příroda káže“, což bylo tedy přeloženo do podoby čínského *chengyu* v přeneseném významu. Jedná se o případ výskytu *chengyu* v rámci tohoto textu, kdy byly české fráze do čínštiny přeloženy se zachováním významu, větného celku i postavení ve větě.

20. 四脚朝天 *sìjiǎo cháotiān* – „upadnout a ležet na zádech, obličejem směrem nahoru“

„头抬起来，背挺起来，不要驼成那样！哎呀，你想**四脚朝天**那样坐吗？“ (s. 60)

„Sed' rovně, Dášeňko, hlavu nahoru a neohýbej tak záda; pozor, sedíš si **na hřbetě**, ...“ (s. 15)

V tomto případě překladatel opět přeložil obraz scény v knize, kdy nepoužil doslovný překlad tohoto souvětí, ale využil *chengyu*, které navozuje stejnou představu, jako v originálním textu. Tato překladatelská strategie umožňuje využití různých frází v cílovém jazyce, zatímco zachovává význam jazyka výchozího. Lze poznat, že Číňané rádi využívají barvitost a obrazotvornost *chengyu*, která dokáže navodit živější tok textu i větší lyričnost. V čínském překladu se věta obsahující toto *chengyu* nachází odděleně od zbytku souvětí ve výchozím jazyce, překladatel jej rozčlenil a větu obsahující *chengyu* změnil ve větu tázací.

21. 死皮赖脸 *sǐpí làiliǎn* – „troufalý, nestoudný“

„不过，用自然科学的话说，它是个**死皮赖脸**、煮不烂烧不软、小混混似的、...“ (s. 64)

„Přírodopisně řečeno, vyvinul se z ní obratlovec (neboť se vrtí jako na obrtlíku) z čeládky **šelem šelmovských a psovitých**, podčeleď neposedů, rod šmejdilů, rodina tatrmanů, odrůda tajtrlíků černouchých.“ (s. 18)

Pro překlad této věty použila překladatelka čínské výrazy, které významově odpovídají českému originálu, avšak z patrných důvodů nemohla najít doslovné ekvivalenty, které by zachovaly i význam daných slov. Překlad této části do čínštiny byl zcela jistě jednou z nejnáročnějších částí celého textu, Čapek zde používá nespisovné výrazy, které často nejsou dohledatelné ani ve slovníku. Užití *chengyu* nese význam, který v této větě není možno přímo nalézt v žádném českém výrazu, avšak zvýrazněná část věty by odpovídala v rámci větného slovosledu v obou jazycích, i přeneseného významu. Charakterový rys „troufalosti a nestoudnosti“ bychom pravděpodobně mohli najít u „šelem šelmovských a psovitých“ jako jejich významovou součást. Zde tedy překladatelka teoreticky používá synekdochu, tedy přenesení významu části objektu na celek či celek na jeho část. Je ovšem také eventuální, že překladatelka přenos těchto informací pomocí synekdochy nezamýšlela a použila *chengyu*, které je významově vhodné v rámci celé věty a jejího zamýšleného obrazu.

22. 神出鬼没 *shénchū guǐmò*– „mnohočetné změny, které není možno si uvědomit, ani pochopit“ nebo „objevit se a zmizet jako duch“

„你无法相信这只小狗是多么的神出鬼没。“ (s. 67)

„To byste, pánové, nevěřili, jak je takového štěněte **všude plno**.“ (s. 20)

Když se podíváme na význam tohoto *chengyu*, v tomto případě bychom jeho použití mohli omezit na jeho druhý význam „objevit se a zmizet jako duch“, který by vyznačené české větě více odpovídalo. i přesto se zde jedná o změnu ve významu, avšak lze uvažovat nad překladatelskou strategií použití opačného vyjádření pro danou frázi, tím pádem tedy překladatelka docílila podobného, ne-li stejného obrazu. Jedná se tedy o představu, kdy kamkoli člověk jde, tam se Dášeňka „objeví a hned zmizí“, tedy „je jí všude plno“. Toto použití *chengyu* tedy vyjadřuje smysl zvýrazněné části, ačkoli za pomoci odlišných lexikálních prostředků. Ze syntaktického hlediska se oba výrazy shodují, jedná se přísudek se jmennou sponou.

23. 百思不得其解 *bǎisī bùdé qíjiě* – Ve slovníku se nevyskytuje, aplikace Pleco vysvětluje jako „i přes mnohé uvažování nad danou věcí stále nevědět“

„..., 达西卡怎么能突然安分了这么长的时间呢? 百思不得其解的人只好过去看看。“ (s. 72)

„Za nějaký čas je to ticho už drobet podezřelé; **člověku to nedá** a jde se podívat...“ (s. 25)

Toto *chengyu* se liší od ostatních, které se nacházejí v této práci, počtem znaků. Aplikace Pleco při vyhledávání tohoto *chengyu* nachází také jeho varianty, které nesou stejný význam, avšak mají pouze čtyři znaky, a to 百思不解 *baisi bujie* nebo 百思莫解 *baisi mojie*. V internetovém slovníku byl tento výraz označen jako *chengyu*, ve *Velkém slovníku čínských chengyu* se toto heslo nevyskytuje, ale jeho varianta 百思莫解 *baisi mojie* ano, dle slovníku obsahuje identický význam jako vysvětlení aplikace Pleca.

Co se týká porovnání významu tohoto *chengyu* s českým výrazem, tento smysl bychom mohli v původním textu nalézt v přeneseném slova smyslu, opět se nejedná o použití stejných lexikálních jednotek, avšak celkový obraz zůstává stejný. Výraz „člověku to nedá“ také naznačuje „opakované uvažování nad věcí, až se člověk sám musí jít podívat“, avšak tento význam není přímo transparentní. Jedná se tedy o další použití odlišného lexika pro vyjádření téhož významu. Co se týká větného postavení tohoto *chengyu*, v čínském překladu stojí na pozici přívlastku k podstatnému jménu „člověk, muž“, jedná se tedy také o změnu syntaktickou, ve výchozím jazyce dané výrazy stojí na pozici přísudku. Toto české souvětí je v čínštině rozděleno na dvě věty, překladatelka pravděpodobně používá tuto strategii pro větší přehlednost textu a jeho ozvláštění.

24. 蛮横无理 *mánhèng wúlǐ* – Ve slovníku nebylo nalezeno, aplikace Pleco překládá jako „drzý a nerozumný“

„滚开, 蛮横无理的家伙!“ (s. 75)

„Jdeš, **neřáde**, ...“ (s. 27)

V českém textu se jedná o mírný vulgarismus, který je v čínském překladu opsán pomocí tohoto *chengyu*. Překladatelka se tedy rozhodla nepoužít výběr čínských hanlivých označení, ale využít široký výběr čínských *chengyu* a vložit jej na ono místě ve větě. Význam tohoto *chengyu* se shoduje s českým výrazem, avšak v čínštině nelze *chengyu* použít jako samostatnou nadávku, jelikož se nejedná o podstatné jméno, překladatelka jej tedy musela v čínské větě dodat. Formální stránka tohoto čínského výrazu se od toho českého tedy liší, avšak význam obou se shoduje, za použití odlišných lexikálních jednotek.

25. 无济于事 *wújì yúshì* – „ničemu nepomocť, vůbec nějaké věci nepomocť“

„...它决定无论发生什么事情, 它都不会再喝了。所有的劝说也都无济于事。

“ (s. 81)

„Jenže Dášeňka si vezme do hlavy, že už nebude a nebude žrát. a **že prý ne. Marné** jí domlouvát.“ (s. 32)

Toto *chengyu* v čínském textu nahrazuje delší větný útvar ve znění původním. Zatímco Čapek využívá ke zdůraznění předchozí věty krátké větné útvary, čínská překladatelka tento důraz vyřešila pomocí *chengyu*, které nese téměř shodný význam jako slovo „marné“. Toto *chengyu* však zastupuje celou zvýrazněnou část, v čínském textu nese veškerý její význam. Jedná se tedy o případ, kdy idiomatický výraz sice odpovídá významově, avšak syntakticky je jeho použití rozdílné. *Chengyu* stojí v čínském textu na pozici přísudku, jako již v mnoha případech.

26. 异口同声 *yìkǒu tóngshēng* – „zástupy lidí říkají nebo si myslí to stejné“

„天使们异口同声地说: ...“ (s. 94)

„„Já ne, já ne,“ křičeli **všichni** andělé, jen Fox nic neřekl, aby mu čert z huby nevyletěl.“ (s. 41)

Tento překlad významově odpovídá českému znění textu, smysl výrazů „křičeli všichni andělé“ zde napovídá, že „všichni andělé souhlasně křičeli stejnou věc“, tedy význam, který je obsažen v čínském *chengyu*. Zde tedy překladatelka opět použila strategii opisu situace, naproti překladu daných výrazů na základě přesných ekvivalentů. V čínské větě funguje dané *chengyu* na pozici určení, blíže tedy specifikuje sloveso, zatímco v české větě zvýrazněné slovo modifikuje podstatné jméno, jedná se tedy o přívlastek. Syntakticky se tato promluva liší, významově však zůstává stejná, i když za použití jiného lexika.

6.4.3 Navýšení stupně charakteristiky překládaných výrazů

V této kategorii se nacházejí překlady do podoby *chengyu*, jejichž míra vlastnosti byla do čínštiny přeložena pomocí výrazu obsahujícího vyšší stupeň dané charakteristiky. Jedná se tedy o překlady, které zachovávají základní význam původního textu, avšak jejich stupeň vlastnosti je navýšen.

27. 为非作歹 *wéifēi zuòdǎi* – „dělat všemožné neplechty, špatné skutky“

„不过它要是知道有人**为非作歹**，比如强盗，...“ (s. 87)

„... ale když slyšel o někom **nedobřém**, třeba loupežníkovi...“ (s. 36)

V tomto případě překladatelka používá *chengyu*, jehož smysl obsahuje vyšší stupeň dané vlastnosti, než české přídavné jméno „nedobřý“. Lexém v češtině se nevyznačuje ničím speciálním, spíše naopak, jedná se o prosté znegované příd. jméno. Naopak čínské *chengyu* je významově mnohem více zabarvené a dělá text živější. Tento charakteristický prvek *chengyu* je patrně jeden z důvodů, proč jsou v čínském jazyce tolik populární. V obou verzích textu se dané termíny objevují na pozici přívlastku, avšak v čínštině je toto prohlášení sporné, mohlo by se jednat také o přísudek.

28. 面目狰狞 *miànmù zhēngníng* – „krutý a strašlivý vzhled“

„那是有着七个头，**面目狰狞**，丑陋不堪，如恶狗般凶残的家伙。“ (s. 87)

„To je takový **zlý** a nepěkný sedmihlavý pes, který požívá zvířata i lidi...“ (s. 36)

Tento překlad by autorka této práce zhodnotila jako případ předešlý, v překladu se nachází vyšší stupeň charakterové vlastnosti a text je díky přítomnosti *chengyu* plynulejší a pestřejší. V čínské verzi textu překladatelka obměnila slovosled a popisuje daný objekt barvitějšími výrazy, než je tomu v původním českém znení. Jedná se tedy o příkrášlení samotného textu, pravděpodobně z důvodů, které již autorka této práce vyčetla u předchozích příkladů.

29. 不寒而栗 *bùhán érlì* – „stupeň strachu dosahuje maximálního limitu“

„它的名字让人听了**不寒而栗**，叫做“安托雪克杀狗帮”。“ (s. 88)

„Podruhé se vypravil, aby zadával obávaného obra, který bydlel až tamhle někde na Pankráci. Ten obr byl pověstný lidojed a pejskožrout a slyšel na **hrozná** jméno Antoušek.“ (s. 37)

V čínském překladu stojí toto *chengyu* na pozici zvýrazněného slova, avšak smysl věty je změněn. V té čínské je *chengyu* užit ve spojení „když lidé uslyšeli jeho jméno, **hrozně se báli**“, avšak ve výchozím jazyce se vyskytuje zcela jiný význam „slyšel na hrozná jméno“. Zde tedy překladatelka změnila význam promluvy, ačkoli celkový obraz „obra Antouška“ byl zachován.

30. 渐入佳境 *jiànrù jiājìng* – „zájem se postupně navyšuje, nebo okolnosti se zlepšují“

„(故事正渐入佳境到了最紧张的一刻, ...)“ (s. 96)

„Zde, na **nejnapínavějším místě**, Dášeňka přestala poslouchat...“ (s. 42)

Zvýrazněná část ve výchozím jazyce byla do čínského překladu převedena pomocí tohoto *chengyu* a dalších čínských výrazů, které nesou stejný význam jako zvýrazněná část. Zde by tedy bylo možno tvrdit, že překladatelka pomocí tohoto *chengyu* navyšuje stupeň dané promluvy více, nežli je tomu v původním textu. Přidává tím do něj také větší melodičnost (zde aliterace – v *chengyu* se opakující foném) a větší stupeň naléhavosti. Jak již bylo řečeno, zvýrazněná část je v čínštině vyjádřena pomocí širšího lexika, než je tomu v českém znění, syntakticky se tedy neshodují.

31. 大错特错 *dàcuò tècuò* – „zdůrazňuje závažnost chyby“

„怎么可能, 要说灵缇是上帝创造出来的, 那可是**大错特错**。“ (s. 99)

„Kdepak, chrty nestvořil Stvořitel, to byla **mejlka**; chrty stvořil zajíc.“ (s. 44)

Zde překladatel používá *chengyu* na místě nářečního výrazu „mejlka“, nesoucí význam „nedopatření, omyl, chyba“. *Chengyu* opět nese vyšší stupeň míry dané charakteristiky, a díky jeho přítomnosti je text živější, stejně jako je v českém jazyce text barvitější díky nářečním výrazům. Překladatelka se tedy rozhodla problém vyřešit pomocí této strategie, totiž ozvláštnit text o přítomnost *chengyu*. Syntakticky se tyto výrazy v obou jazycích shodují, stojí na místě přísudku se jmennou sponou.

6.4.4 Významový posun

V rámci této kategorie se vyskytují případy *chengyu*, jejichž význam ve výchozím jazyce neodpovídá původnímu smyslu. Překladatelka se tedy dopustila posunutí ve významu, ať již ve směru vyšší konkrétnosti, nebo změny ve významu v rámci charakteristiky jistých jevů či konání.

32. 惊天动地 *jīngtiān dòngdì* – „mít natolik obrovský význam či důležitý vliv, až to člověka zcela ohromí, překvapí“

„..., 达西卡一开始确实没有什么**惊天动地**的表现 可它的妈妈...“ (s. 54)

„I mlaskat uměla Dášeňka od narození, když sála mámino mlíčko, ale víc už nic; jak vidíte, nebylo s ní zprvu **mnoho řeči**, ale její mamince...“ (s. 9)

V tomto případě vidíme posun ve významu, překladatelka užívá *chengyu* jako ukazatel Dášeňčina vzhledu a výrazu, který je plný „ohromení a překvapení“, což českému originálu neodpovídá. Je možno předpokládat, že si překladatelka danou situaci sama představila a vyhodnotila, jaký by mohl být Dášeňčin vzhled a chování po narození, tento obraz by teoreticky mohl odpovídat čínskému překladu. Z výrazů v českém textu však není možno vyčíst jakýkoliv pocit „ohromení či překvapení“, spíše informaci o čerstvě narozeném štěněti, které pouze „saje mámino mlíčko“. Zde tedy čínská překladatelka obměňuje význam výchozího textu. V čínském znění toto *chengyu* stojí na pozici určení, blíže modifikuje sloveso. Syntakticky se tedy tyto jazykové verze liší, v čínském textu má věta jiný slovosled a jsou použity odlišné lexémy.

33. 笨手笨脚 *bènsǒu bènjiǎo* – Ve slovníku se nenachází, aplikace Pleco vysvětluje jako „nemotorný, neohrabaný, nešikovný“

„..., 在你的宝宝还没睁开眼睛的时候, 在它笨手笨脚的时候, ...“ (s. 55)

„... pozor, pokud to vaše maličké je slepé a **nanicovaté**...“ (s. 9)

Čínský překlad přídavného jména „nanicovatý“ může být problematický, *Akademický slovník současné češtiny* toto heslo neobsahuje, avšak *Slovník současného jazyka českého*, který vznikl pod vedením *Ústavu pro jazyk český*, jej naopak vysvětluje. Je zde tedy patrný rozkol v akademické obci ohledně spisovnosti tohoto slova, které bychom mohli zařadit spíše do obecné češtiny a staršího období (alespoň tedy do 1. poloviny 20. století) českého jazyka.

Slovník současného jazyka českého vysvětluje slovo „nanicovatý“ následovně: „k ničemu nejsoucí; špatný, nedobrý, ničemný; nicotný, nehodnotný, chatrný“. Pokud se tedy podíváme na význam čínského *chengyu*, vidíme opět významový posun. Zde je ovšem opět pravděpodobné, že si překladatelka danou situaci představila a popsala, jaký by mohl být vzhled štěněte po narození, což by se s čínským výrazem shodovalo. Jelikož toto *chengyu* nebylo ve slovníku nalezeno, lze také předpokládat, že jeho vznik se datuje do nedávného období, a tím pádem je v Číně jeho použití populárnější, proto překladatelka zvolila jeho užití v textu (mezi nejnovější verzí slovníku a vydáním *Dášeňky* je rozdíl 10 let). Souvětí obsahující toto *chengyu* je opět rozčleněno na více částí a vyskytují se v něm odlišná slovní spojení nežli v původním textu, syntakticky ani významově tedy tento překlad v podobě *chengyu* neodpovídá.

34. 笨手笨脚 *bèshǒu bènjiǎo* – Ve slovníku se nenachází, aplikace Pleco vysvětluje jako „nemotorný, neohrabaný, nešikovný“

„达西卡早已不是当初那只整天只会摇尾巴，笨手笨脚的小不点儿。“ (s. 64)

„Dášeňka už není **bezmocný** uzlíček s třesoucím se ocáskem, nýbrž náramně samostatný, chlupatý a všetečný, zubatý a neposedný, žravý a ničivý tvor.“ (s. 18)

Tento případ je ukázkou změny slovosledu, věta v čínském překladu je také rozčleněna na více částí, avšak stejně jako v původním textu, i v čínštině stojí *chengyu* na pozici přívlastku. Dochází zde k významovému posunutí, překlad zvýrazněného slova neodpovídá významu původního textu, slovo „bezmocný“ lze do čínštiny přeložit pomocí jiných idiomů nebo frází, než překladatelka zvolila. Opět zde tedy vyvstává otázka, jakou motivaci měla k této změně ve významu překladatelka. Lze uvažovat nad možností, kdy v předchozí kapitole použila toto *chengyu* pro popis vzhledu a chování Dášeňky a nyní chtěla toto *chengyu* použít znovu, aby vytvořila kontrast s dřívějším vzhledem štěněte a čtenář si nyní uvědomil pokrok v jeho životě.

35. 大大咧咧 *dàda liēliē* – Ve slovníku se nenachází, aplikace Pleco vysvětluje jako „lehkomyšlný, neopatrný, bezstarostný“

„另一边，达西卡则大大咧咧地喝着第二盘牛奶。“ (s. 81)

„...zatímco se Dášeňka **hrdinně** dává do druhé misky.“ (s. 32)

V čínské větě stojí dané *chengyu* na pozici zvýrazněného slova, avšak významově se tyto výrazy liší. Lze uvažovat nad tím, že lexém „hrdinně“ je náročný přeložit, překladatelka se tedy rozhodla pro posunutí významu ve prospěch hladšího překladu a za použití tohoto *chengyu*. Je možno také předpokládat, že se snažila zachovat „bezstarostný a nešikovný“ obraz Dášeňky, který navozuje po celou knihu, i za cenu změny významu na tomto místě v textu. V tomto kontextu daný obraz do příběhu zapadá, což jsme si již mohli povšimnout také v rámci ostatních užití *chengyu* v tomto textu. Syntakticky se oba tyto výrazy nacházejí na stejné pozici ve větě, tedy jako určení ke slovesu.

36. 无影无踪 *wúyǐng wúzōng* – „beze stopy, bez náznaku“

„...达西卡就会以每秒 100 米的速度跑得**无影无踪**。“ (s. 82)

„Pokaždé sebou mrskne, když cvakne spoušť, a **odletí** rychlostí jednoho metru za setinu vteřiny.“ (s. 32)

V tomto případě *chengyu* v čínské větě blíže určuje sloveso „běhat, utíkat“, jehož význam je poté rozšířen o dané *chengyu*. Ve výchozím jazyce Čapek používá sloveso „odletět“, jehož smysl také zahrnuje „velikou rychlost“, o zachování tohoto významu se patrně snažila i překladatelka za pomoci daného *chengyu*. I přesto se však dopustila posunutí ve významu, čínský termín se neshoduje s vyjádřením určení rychlosti, spíše způsobu, jakým štěně „utíká“

37. 小心谨慎 *xiaoxin jinshen* – „velice opatrný a obávající se, aby neudělal chybu“

„..., 而你自己也同样希望能**小心谨慎**, 举止得体吧?“ (s. 101)

„Doufám, že chceš, aby z tebe byl vzdělaný pejsek, a že budeš **dávat pozor**.“ (s. 46)

V původním textu autor upozorňuje Dášeňku, aby „pečlivě poslouchala“, zatímco význam čínského *chengyu* nese jiný význam, totiž aby byla Dášeňka „opatrná“. Je možné, že překladatelka na tomto místě uvažovala „dávat pozor“ jako „být opatrný“, což je také možná interpretace tohoto výrazu. Jelikož se tato věta ale nachází v kontextu, ve kterém obsahuje smysl „pečlivě poslouchat“, jedná se tedy o významový posun. Na syntaktické úrovni se však tyto výrazy shodují, oba stojí ve funkci přísudku.

6.4.5. Přidání informací do cílového textu

V rámci této kategorie se vyskytují *chengyu*, které byly do cílového textu přidány, aniž by nesly informaci pocházející z textu výchozího. Překladatelka tedy do souvětí přidává nová fakta, motivace k tomuto konání jsou zmíněny u jednotlivých výskytů.

38. 跃跃欲试 *yuèyuè yùshì* – „rychle a netrpělivě chtít něco vyzkoušet“

„首先，穿上鞋子——不对不对，不是穿鞋子，准确地说应该是精神抖擞做跃跃欲试状时——也不对，不是做跃跃欲试状， ...“ (s. 53)

„Když se do toho Dášeňka pořádně obula (totiž ona se neobula, ale vykasala si na to rukávy) (přesněji řečeno, ani rukávy si nevykasala, ale jenom, jak se říká, plivla do dlaní) ...“ (s. 8)

V tomto případě překladatelka použila *chengyu* pro dokreslení situace a popisu vzhledu Dášeňky, v čínském překladu jsou použity fráze „nasadit boty“ a „vyhrnout rukávy“, avšak mezi tyto výrazy překladatelka vložila dané *chengyu* i s celou větou vedlejší, aby přiblížila čínskému čtenáři, jaký má Dášeňka k věci přístup. V rámci této vedlejší věty je *chengyu* použito dvakrát, stejně jako jsou v originále dvakrát použita slovesa popisující Dášeňčino chování, překladatelka tedy zamýšlela navodit určitou představu štěněte, o kterou se pokouší v průběhu celé knihy. Snažila se také zachovat strukturu a myšlenku tohoto souvětí, přičemž do něj přidala vedlejší větu blíže vysvětlující situaci.

39. 摩拳擦掌 *móquán cāzhǎng* – „povznesená, nadšená mysl a chování plné netrpělivého očekávání“

„...再精确点来说，是捋胳膊挽袖子往手心里吐唾沫做摩拳擦掌状时...“ (s. 53)

„... (přesněji řečeno, ani rukávy si nevykasala, ale jenom, jak se říká, plivla do dlaní) ...“ (s. 8)

Toto *chengyu* se vyskytuje v již zmíněném souvětí a je opět vloženo do věty pro bližší určení Dášeňčina vzhledu, ve výchozím jazyce pro něj neexistuje ekvivalent. Narozdíl od předchozího *chengyu*, toto se ve větě vyskytuje pouze jedenkrát. Vidíme zde tedy další příklad, kdy překladatelka potřebuje frázi navíc, aby obsáhla smysl, který je zahrnut v českých výrazech jako „vykasat si rukávy“ nebo „plivnout do dlaní“. Zde význam *chengyu* nejlépe odpovídá části slovníkového významu „plný netrpělivého očekávání“, na místě je však otázka, zda může mít *chengyu* v kontextu pouze dílčí význam, či musí obsahovat celý smysl a do překladu tedy případně zanést neodpovídající informace.

40. 无微不至 *wúwēi bùzhì* – „chovat se k lidem s pozorností, opatrností a starostlivostí“

„..., 我们也是在母亲无微不至的关怀与呵护下茁壮成长的, ...“ (s. 55)

„Jenže lidské maminky dobře vědí, **co a proč dělají**; ale taková psí maminka to neví ...“ (s. 9)

V českém originálním textu máme pouze výše zvýrazněnou část, která neobsahuje mnoho informací, avšak v čínštině překladatelka přidala celé souvětí, které sice může odpovídat realitě, avšak ve výchozím textu se nenachází, viz další výskyt *chengyu*.

41. 茁壮成长 *zhuózhùàng chéngzhǎng* – Ve slovníku se nenachází, slovníková aplikace Pleco vysvětluje jako „vyrůst do síly a odolnosti“

„..., 我们也是在母亲无微不至的关怀与呵护下茁壮成长的...“ (s. 55)

„Jenže lidské maminky dobře vědí, **co a proč dělají**; ale taková psí maminka to neví...“ (s. 9)

V čínském textu se toto *chengyu* nachází ve větě, která zahrnuje také předešlé *chengyu*, jedná se o souvětí popisující mateřskou lásku a stojí na místě zvýrazněné části. Stejně jako u předchozího příkladu se jedná o dodání informací čínskou překladatelkou, která do textu vložila samostatnou větu, jež se v originálním znění nevyskytuje. Otázkou zůstává, jakou měla překladatelka k tomuto počínu motivaci, zdali cítila potřebu dovysvětlit situaci či využít toto souvětí pro didaktické účely. Jedná se o knihu pro děti a je pravděpodobné, že některá překladatelská řešení jsou myšlena jako možnost pro výuku dětí, tedy pro osvojení nové slovní zásoby, a tedy i *chengyu*. V daném souvětí se *chengyu* vyskytují dvakrát, toto vysvětlení je tedy pravděpodobné.

42. 小心翼翼 *xiǎoxīnyìyì* – „velice opatrný a obávající se, aby neudělal chybu“

„小家伙先小心翼翼地迈出右前腿，可是接下来呢?“ (s. 58)

„Nejdřív vysunula pravou přední nožičku dopředu, a co teď?“ (s. 12)

V čínské verzi této části textu překladatelka přidává určení před sloveso „vysunula“, znamenající tedy „opatrně“, které se v originálním českém textu nenachází. Jedná se tedy o další informaci navíc, která se v původním textu nevyskytuje. Je pravděpodobné, že překladatelka chtěla blíže popsat vzhled Dášeňky, přiblížit čtenáři její chování a činy, a pro didaktické účely využila toto *chengyu*. Další z motivací, která se nabízí, je také popularita využití *chengyu* v psané čínštině.

43. 自说自话 *zìshuō zìhuà* – Ve slovníku se nenachází, aplikace Pleco vysvětluje jako „rozhodovat se podle vlastní úvahy“ nebo „uvažovat nahlas, mluvit k sobě“

„..., 真是的，老是自说自话教训别人。“ (s. 59)

„Copak hlas přírody, tomu se to káže; ...“ (s. 14)

Zvýrazněné *chengyu* funguje jako určení ku slovesu „učit, poučovat“, jedná se o další příklad přidání modifikace slovesa. Překladatelka pravděpodobně dodává tyto informace k oživení textu, jehož kvality v mateřském jazyce není možno převést do čínštiny, která nedisponuje jazykovými prostředky k vyjádření daných kvalit, jako například prvky hovorové češtiny, emocionální podbarvení textu či autorský styl Karla Čapka.

44. 突如其来 *tūrú qílái* – „znenadání se objevit nebo se něco stát“

„这突如其来的举动让达西卡大吃一惊!“ (s. 63)

„Dášeňka je zdrcena násilím, které se na ní stalo; ...“ (s. 17)

V čínském překladu dané *chengyu* funguje jako přívlastek ke slovu „násilí“, kdy překladatelka do textu opět dosazuje více informační hodnoty než originální text obsahuje. Možným vysvětlením pro toto překladatelské řešení může být také význam předcházejícího slova „zdrvena“, které je v čínském textu přeloženo jako „velmi překvapená“, je tedy na místě uvažovat, zda neměla překladatelka v úmyslu toto přídavné jméno ještě více umocnit pomocí daného *chengyu*, jelikož slovo „zdrvena“ zahrnuje více smyslu než pouze „překvapená“, jak je přeloženo do čínštiny. Překladatelka tedy pravděpodobně potřebovala dotvořit celkovou představu využila toto *chengyu*.

45. 尽如人意 *jìn rú rényì* – „zcela jednat podle vlastních představ, a být díky tomu naprosto spokojen“

„虽然结果不尽如人意，但总归是踏出了第一步。“ (s. 63)

„... rozlévá mléko po zemi a rousá si v něm všechny čtyři, ba i uši a ocásek; musí přijít máma a olízt ji, ale začátek je učiněn; za pár dní bude už Dášeňka vylizovat misku, jako když bičem mrská ...“ (s. 17)

V čínském překladu je přidána věta vedlejší, a to „...i když to nejde **podle vlastních představ**, ale začátek je učiněn; ...“. Tento případ je další ukázkou přidání informací do cílového textu vyjádřených pomocí *chengyu*, což je možná ukáзка popularity *chengyu* mezi čínskými překladateli a mluvčími obecně, či snaha použít toto vyprávění jako vyučovací materiál pro děti, díky němuž si osvojí širší slovní zásobu. Překladatelka souvětí rozšířila o větu vedlejší, i když zde není žádná zjevná potřeba tohoto řešení, je na místě tedy předpokládat, že použila toto *chengyu* z výše zmíněných důvodů.

46. 乐此不疲 *lè cǐ bù pí* – „být šťastný díky určité věci a nepoznat únavu“

„..., 比如选一块什么样的风水宝地做自己的“厕所“它对这种游戏乐此不疲，开发了不少自己的秘密基地。“ (s. 64)

„... je tu plno tajemných místností, ve kterých lze provádět zajímavé pokusy, kde se nejlíp dělají loužičky.“ (s. 18)

Zde překladatelka dodala část věty ohledně Dášeňčina „nadšení s děláním loužiček“, po této části následuje věta vedlejší: „..., tato hra ji nikdy **neunavila**...“. V tomto souvětí opět vidíme překladatelské řešení ohledně snahy popsat Dášeňčin obraz, který je v čínštině pravděpodobně náročnější navodit. Ve výchozím jazyce sice neexistuje pro použití tohoto *chengyu* v čínštině jednoznačný důvod, avšak jak již bylo zmíněno, je lze uvažovat, že překladatelka potřebovala lépe popsat Dášeňčino chování, k čemuž ji pomohla přítomnost tohoto *chengyu*. K tomuto odůvodnění je třeba brát v úvahu celý text a celkový obraz Dášeňky, a zda se překladatelce v čínštině podařilo tento obraz navodit, a jakými prostředky toho docílila. Prozatím si můžeme povšimnout, že využití *chengyu* jí v tomto navozování značně pomáhá, jelikož jsou barvitě, plné asociací a flexibilní.

47. 晕头转向 *yūntóu zhuànxàng* – „Člověk trpí závratí a je dezorientovaný, kvůli neznalosti prostředí být ztracen a nevědět, kam jít“

„..., 达西卡经常稍不留神就被门撞个晕头转向, 要不就是尾巴或是爪子被夹了个正着。“ (s. 65)

„... jako třeba dveře, které ducnou do hlavy nebo skřípnou tlapku či ocásek, když se toho nejmíň nadáte.“ (s. 18)

V tomto případě se opět jedná o dosazení bližšího určení větného členu v podobě *chengyu*. V čínském překladu textu toto *chengyu* funguje jako komplement způsobu, který doplňuje sloveso „ducnout“, překladatelka tedy navozuje konkrétnější představu o Dášeňčiných pohybech, než vidíme v originálním vyprávění. Jak již bylo několikrát zmíněno, překladatelčiny motivy pro toto dodání nové informace mohou být různé, viz např. předchozí *chengyu*.

48. 莫名其妙 *mòmíng qímiào* – „skutečnost, principy nebo důvody jsou podivné, je náročné je pochopit; občas také používáno pro zesměšnění věci, která je iracionální“

„每当遇到这种莫名其妙的物理现象时, 达西卡就一屁股坐在地上...“ (s. 69)

„Po každém takovém fyzikálním úkazu si Dášeňka sedne na zadeček a velmi se diví.“ (s. 22)

Toto *chengyu* je zde ve funkci přívlastku k výrazu „fyzikální úkaz“, stejně jako u předešlých případů je do věty dodána informace navíc. Ta je však v souladu s celkovým vyzněním věty, překladatelka pravděpodobně *chengyu* opět využila pro didaktické účely či z důvodů popularity výskytu *chengyu* v psaném textu.

49. 得意洋洋 *déyì yángyáng* – „velice pyšný, samolibý výraz nebo chování“

„可杠一走过去，就看到达西卡犹如打了胜仗似的，得意洋洋地站起来摇着尾巴。“ (s. 72)

„Dášeňka se **vítězně** zvedá a vrtí ocáskem...“ (s. 25)

Zde *chengyu* funguje jako určení ke slovesu „vrtí“, tuto informaci ve výchozím jazyce nemáme. V tomto případě by se mohlo jednat o doplnění představy o Dášeňčině chování, které máme v české větě zahrnuto ve slově „vítězně“. V čínském překladu se slovo „vítězství“ také vyskytuje, avšak celkový smysl výrazů „vítězně“ je navozen spolu s tímto *chengyu*, které blíže určuje druhou část přísudku v původním textu. Jedná se tedy o případ, kdy překladatelka používá *chengyu* k přesnějšímu popisu objektu knihy, navýšení stupně promluvy.

50. 得意洋洋 *déyì yángyáng* – „velice pyšný, samolibý výraz nebo chování“

„...，就是看到那个毛球得意洋洋地摇着胜利者的尾巴。“ (s. 74)

„... někdy to zakvikne, někdy z toho **vítězně** mávne ocásek, ...“ (s. 26)

V čínském překladu máme dvakrát přeloženo slovo „vítězně“, jednou v podobě *chengyu* a poté pomocí čínského termínu pro vítězství 胜利 *shènglì*. Oba tyto výrazy jsou v nejbližším syntaktickém vztahu s přísudkem „mávnout“, narozdíl od předchozího výskytu *chengyu* 得意洋洋 *déyì yángyáng*, kde bylo toto *chengyu* k určení přísudku použito samostatně. Je pravděpodobné, že překladatelka měla v úmyslu použít stejné výrazy u obou užití tohoto *chengyu* pro překlad slova „vítězně“, ačkoli jejich rozsah je u jednotlivých případů rozdílný. Je také možné, že čínský výraz 胜利 *shènglì* neobsahuje stejné asociace, jako české „vítězně“, překladatelka tedy potřebovala tento chybějící význam doplnit, a to pomocí daného *chengyu*.

51. 不动声色 *bùdòng shēngsè* – „emoce nelze poznat podle řeči ani výrazu, vnější postoj je velice klidný“

„有时候，疲倦的妈妈会**不动声色**地从自己前途一片美好的女儿面前消失，静静地独处一段时间。“ (s. 75)

„Někdy už chce mít máma pokoj a uklidí se někam před svou nadějnou dcerou...“ (s. 27)

Zde překladatelka blíže určuje, jakým způsobem se „máma uklidí“, v podobě určení. Je tedy dodána informace, která se v originálním textu nevyskytuje, v tomto případě se nejedná ani o dokreslení celkového obrazu scény, ani o dovysvětlení situace v případě nedostatku asociací spojených s určitým českým výrazem. Jelikož nebyla třeba tohoto zmíněné doplnění, může se *chengyu* v daném kontextu vyskytovat kvůli didaktickým záměrům, či popularitě používání *chengyu* v psaných textech.

52. 死气沉沉 *sǐqì chénchén* – „nudná, depresivní atmosféra, někdy také značí slabou a skleslou vůli“

„..., 但是，没过多久，这所房子的宁静显得**死气沉沉**。“ (s. 77)

„Ale ono je najednou až **mrtvo** v domě.“ (s. 29)

Význam tohoto čínského *chengyu* se velice podobá českému výrazu „mrtvo“, jehož doslovná míra významu je sice vyšší, avšak oba výrazy navozují podobnou představu a atmosféru. V čínském textu je tento význam opět vyjádřen nejen pomocí *chengyu*, ale také lexémem znamenajícím „ticho, klid“, který předchází použitému *chengyu*. Zde se však česká a čínská syntaxe liší, v čínském textu je daný lexém „ticho, klid“ blíže určen pomocí tohoto *chengyu*, zatímco v české větě se vyskytuje pouze jeden výraz pro vyjádření tohoto významu. Lze tedy předpokládat, že toto *chengyu* neobsahuje celkový smysl českého výrazu „mrtvo“, překladatel tedy potřeboval dopomoci dalším výrazem (nebo naopak, *chengyu* mělo dopomoci dotvořit význam). Zde by se tedy opět mohlo jednat o případ, kdy měla překladatelka v úmyslu použít jistý výraz, který však zcela nenavodil původní obraz, pomohla si tedy přítomností barvitého *chengyu*.

53. 天翻地覆 *tiānfān dìfù* – „metafora – obrovská změna, nebo velikánská hádka“

„向你就没见过老鼠，不也照样把我的花坛挖的天翻地覆吗?“ (s. 90)

„Tys ještě nikdy myšičku neviděla, a přece, ty neřáde, hrabeš v mých záhonech.“ (s. 38)

V čínském překladu se oslovení „neřáde“ nenachází, překladatelka neuzívá žádný vulgarismus, avšak pro zdůraznění závažnosti situace používá dané *chengyu* jako komplement způsobu k přísudku „hrabat“. Nastává tedy situace, kdy je vypuštěno oslovení ve výchozím jazyce a v cílovém jazyce je použito *chengyu*, aby blíže určilo celkovou představu situace. Význam čínského *chengyu* naznačuje „obrovskou změnu, nebe a země se vyměnily“, tento smysl v se originálním textu nenachází. Překladatelka pravděpodobně tedy potřebovala zdůraznit celkové vyznění věty, do jaké míry Dášeňka „záhony přehrabala“.

6.4.6 Formální funkce *chengyu*

V poslední kategorii se vyskytuje *chengyu*, které má v textu funkci spíše formální než významovou. Překladatelka pomocí tohoto *chengyu* vyjádřila slovesnou kategorii vidu.

54. 一干二净 *yīgān èrjìng* – „nezbylo ani trochu“

„它甚至能把地毯地四个边和桌布地四个角啃得一干二净。“ (s. 71)

„Má nesmírnou vytrvalost v hryzáni: sežrala roh koberce a lem běhounu; ...“ (s. 24)

Toto *chengyu* má v čínském překladu funkci komplementu způsobu, následuje sloveso a vyjadřuje jeho dokonavost, tedy dokončení procesu, proto je v české větě výše zvýrazněna pouze předpona „se“. Dané *chengyu* se v čínských textech a mluvě vyskytuje poměrně frekventovaně, i v této krátké pohádce se s ním setkáváme dvakrát.

55. 一干二净 *yīgān èrjìng* – „nezbylo ani trochu“

„...或许它都要把自己都给吃得一干二净了。“ (s. 98)

„... chňapl po něm a sežral jej; a byl by možná sežral sebe celého...“ (s. 43)

V čínském překladu je vyjádřen smysl „zcela sníst“ pomocí *chengyu*, jehož význam dokresluje formální stránku této slovesné fráze. Syntakticky se tudíž jedná o rozdílné funkce, v originálním textu můžeme toto *chengyu* nalézt ve významu zvýrazněné předpony, zatímco v cílovém textu se jedná o komplement způsobu, který následuje sloveso.

Závěr

Po provedení analýzy je možno vyvodit několik závěrů, při jejich interpretaci je nicméně třeba mít na paměti, že zanalyzovaný text byl poměrně krátký a obsahoval pouze 56 *chengyu*, není tedy možné na základě tohoto množství ustanovit obecná pravidla výskytu *chengyu* v překladech do čínštiny. Je také třeba dodat, že se jedná o interpretace autorky této práce, jelikož se jedná o rozbor významu, který může být pro každého jedince uchopitelný jiným způsobem.

Již podle rozdělení *chengyu* do kategorií si můžeme povšimnout jistých rysů překladu do čínštiny pomocí tohoto druhu idiomu. Vyskytuje se zde kategorie, do níž spadají *chengyu*, jejichž význam zachovává původní smysl českého textu, a to i v rámci zachování přibližně stejného lexika i obrazů. V této kategorii můžeme nalézt 18 případů *chengyu*, což je zaokrouhleně 32 %. Jedná se o nejpočetnější skupinu, z čehož lze vyvodit, že se překladatelce podařilo nalézt mnoho vhodných jazykových ekvivalentů v podobě *chengyu*. Přítomnost těchto idiomů v textu také zapříčila větší eleganci a čtivost, Číňané mají v oblibě užití *chengyu* v psané podobě a překladatelce se povedlo tuto oblibu uspokojit, zároveň v této kategorii také zachovat původní význam.

Do další kategorie, která také uchovává původní význam českého textu, avšak za použití odlišných lexémů a obrazů, spadá 8 *chengyu*, tedy 14 % výskytu těchto idiomů. Obě kategorie zachovávají původní význam, mohlo by tedy možné zařadit je pod jednu společnou, avšak podle autorky této práce je třeba vydělit tuto speciální skupinu, která funguje na základě přeneseného významu a je třeba se nad ní více zamyslet.

Další kategorie, již bylo pro tuto analýzu třeba vydělit, je působení *chengyu*, které sice zachovávají základní význam původního textu, avšak také navyšují stupeň určité vlastnosti či míry promluvy. Těchto *chengyu* je v analýze nalezeno 5, tedy 8 %. Přítomnost těchto druhů idiomu v textu navozuje větší živost a barvitost, která může vyvažovat jisté prvky, které nebylo možno převést do cílového jazyka (viz níže). Je zde třeba zmínit také fakt, že všechny výskyty *chengyu* tohoto druhu byly v příběhu nalezeny na místě „vypravování pohádek Dášeňce“. Je pravděpodobné, že v rámci těchto útvarů je vítané některé kvality zveličovat, což tedy překladatelka provedla na několika místech. V „Úvodu“ této práce bylo uvedeno, že je předpokládán výskyt *chengyu* s touto vlastností, tato teorie se tedy potvrdila, nejedná se však o početnou skupinu v rámci celkového počtu výskytu *chengyu*.

Další kategorie, jejíž výskyt byl v „Úvodu“ také předpokládán, je ta obsahující případy *chengyu*, které nenesou původní význam českého textu, ale tento smysl je posunut nebo změněn. Překladatelka tedy buď nebyla schopná nalézt čínský ekvivalent daných promluv, nebo raději použila *chengyu* na úkor zaměnění významu. Druhá možnost se přitom jeví jako pravděpodobnější, neboť čínština je bohatý jazyk schopný vyjádřit obrovské množství skutečností. Je také možné, že měla překladatelka v úmyslu text ozvláštnit přítomností *chengyu* a v průběhu tohoto procesu se dopustila významového posunu. Těchto případů se v textu však vyskytuje pouze 6, tedy 10 % případů všech použití. V „Úvodu“ této práce je zmíněn předpoklad, že významy jednotlivých částí textu budou posunuty ve směru abstraktnosti, tento předpoklad se ukázal jako chybný. Významy konkrétních *chengyu* v této kategorii jsou buď zcela odlišné, nebo obsahují smysl původního textu a více jej specifikují.

Druhou nejpočetnější kategorií je ta, do které spadají *chengyu*, pomocí nichž byly do cílového jazyku přidány nové informace, které se nevyskytovaly v textu původním. Tato skupina čítá 17 *chengyu*, což je cca 30 % všech výskytů *chengyu*, je tedy početně jedna z nejprominentnějších. Překladatelka pomocí těchto *chengyu* dodává informace, které jsou sice většinou v souladu s celkovým vyzněním textu, avšak v jednotlivých částech příběhu se nevyskytují. Je opět pravděpodobné, že měla v úmyslu text oživit a dodat mu na čtivosti, proto do vhodných míst dodala barvitě *chengyu*.

Poslední kategorie obsahuje jedno *chengyu*, které se v cílovém textu vyskytuje dvakrát a v překladu nese spíše funkci formální než tu významovou. I za pomoci idiomů je možno vyjádřit slovesnou kategorii, v tomto případě vid, čehož tedy překladatelka využila.

Pokud se zaměříme na zodpovězení otázky, zda byl v rámci tohoto překladu použit proces *domestication* či *foreignization*, je na místě zhodnotit, že tento překlad je postaven z velké části na procesu *domestication* (alespoň co se týká překladu do podoby *chengyu*). Použitím *chengyu*, které jsou typickým prvkem mluvené i psané čínštiny, je příběh přiblížen čínským zvyklostem a ačkoli se překladatelce většinou podařilo text převést na základě významových shod, ve výchozím jazyce se zcela jistě nenachází stejné množství idiomatických frází, jako je tomu v čínštině. Díky přítomnosti *chengyu* je tedy možno tvrdit, že se přeložený text přibližuje čínským standardům, a tedy dochází k procesu *domestication*.

V kapitole 4.1 „Metody překladu *chengyu*“ jsme se zabývali třemi metodami, které slouží pro převod idiomů do cílového jazyka, můžeme tyto procesy však uplatnit také opačným směrem, tedy na překlad ne-idiomatických výrazů do podoby idiomů. Je možné tedy stanovit, jak moc se tyto procesy a samotný překlad liší a v čem se shodují. První metodou je doslovný překlad, který je v této práci možno nalézt v první kategorii analýzy. Kromě jednoho případu, kdy se jedná o převod idiomu do podoby idiomu, se však jedná o převod ne-idiomatických výrazů do podoby *chengyu*, i přesto je však zachován doslovný význam. Výrazy se tedy liší v rámci struktury, významově se shodují. Další kategorií, kterou Liu popisuje, je doslovné přeložení idiomů, za použití vysvětlivek, které čtenáři lépe přiblíží význam daného výrazu. Tento proces v našem textu není použit, alespoň co se idiomů týče. Poslední zmíněnou metodou je převod na základě shody ve významu, ale formy nikoliv. Celkový smysl zůstává stejný, avšak za použití jiného lexika, tento proces bychom mohli nalézt v druhé podkategorii analýzy. V rámci tohoto rozboru však bylo vytyčeno kategorií šest, lze tedy uvést, že v oboru čínského překladu je možno nalézt více strategií pro překlad, než vymezila Liu ve své práci. Všechny tyto metody můžeme spojit s procesem *domestication*, na jehož základě jsou provedeny.

Pro použití *chengyu* v překladu do čínštiny může existovat mnoho důvodů. Pokud porovnáme český a čínský psaný text, v tom čínském najdeme jistě více idiomů či ustálených slovních spojení. Jedno z odůvodnění jejich použití v tomto konkrétním textu může být popularita *chengyu* čínskými mluvčími a čtenáři, proto se překladatelka rozhodla zařadit jich do knihy více. Dalším možným odůvodněním může být snaha o ozvláštnění textu, jelikož některé jazykové či stylistické prvky výchozího jazyka není možno převést do standardní čínštiny, jako např. nářeční a dialektické výrazy, vtipy a slovní hříčky, autorský styl či výrazy obsahující asociace ve výchozím jazyce. Toto odůvodnění by tedy mohlo být v souladu s teorií, že *chengyu* ožívují text a přidávají mu na čtivosti a barvitosti. Další motivací pro použití *chengyu* v textu by mohly být také didaktické účely, jelikož se jedná o knihu pro děti, které by si pomocí tohoto příběhu osvojily nové, či zopakovaly dříve naučené *chengyu* a rozšířily si tak svou slovní zásobu.

Výsledky této práce by jistě bylo možno ověřit pomocí analýzy širšího vzorku *chengyu* ve větším kontextu. Podařilo by se lépe zobecnit, jakými pravidly se překladatel při převodu výchozího jazyka do podoby *chengyu* řídí a jak často se *chengyu* v překládaných textech obecně vyskytují. Je zde tedy možnost dalšího výzkumu, který by mohl pomoci lépe pochopit překladatelské procesy a strategie.

Resumé

This thesis concerns with the translation of *Dashenka or the Life of a Puppy* into Chinese with the focus on Chinese idioms called *chengyu*. These idioms occur in Chinese translations frequently and make the texts lively, more elegant and readable as was found out within this research. It was discovered that *chengyu* are often used as tools to add more information to the target language, that were not part of the original text, therefore the translator adds these *chengyu* perhaps to make up for the language elements that are almost impossible to translate, such as puns, dialects, author's writing style or other lexemes that carry analogies in the original language. There have been established six categories dividing the *chengyu* occurring in this story according to the level of precision of the translation with respect to the meaning they carry and if this meaning was transferred to the target language, or it was changed. It was also identified that the reoccurrence of *chengyu* in Chinese texts implies the usage of the domestication process in translation studies, these idioms are popular among Chinese population and due to their presence in text a Chinese reader can feel closer to his own culture.

Seznam použité literatury

- BOGUSHEVSKAYA, Victoria. *Guanyongyu*. In SYBESMA, R. P. E., Wolfgang BEHR, Yueguo GU, Zev J. HANDEL, Cheng-Teh James HUANG a James MYERS. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics*. Boston: Brill. 2017. s. 333–338. ISBN 9789004186439.
- BOGUSHEVSKAYA, Victoria. *Yanyu*. In SYBESMA, R. P. E., Wolfgang BEHR, Yueguo GU, Zev J. HANDEL, Cheng-Teh James HUANG a James MYERS. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics*. Boston: Brill. 2017. s. 642–647. ISBN 9789004186439.
- BŘÍZOVÁ, Ladislava. *Tituly vybraného souboru literárních děl* [online]. Brno: Masarykova Univerzita. 2009. [cit. 2020-04-22]. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/ibxa3/Bakalarska_prace.pdf.
- CAPEK, Karel. *Xiaogou Daxika 小狗达西卡 Dashenka, or the Life of a Puppy*. Tianjin: Tianjin Jiaoyu Chubanshe. 2008. ISBN 978-7-5309-5510-9.
- ČAPEK, Karel. *Dášeňka čili život štěněte* [online]. Praha: Československý spisovatel. 1983 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/29/90/15/dasenka_cili_zivot_stenete.pdf
- DONG, Dahui. *Knowledge, skills and resources in Chinese translation*. In SHEI, Chris a Zhaoming GAO. *The Routledge handbook of Chinese translation*. New York, NY: Routledge. 2017. s. 37–58. ISBN 9781138938267.
- Chinese Loanwords. *LTL Mandarin School* [online]. 2019 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://ltl-taiwan.com/chinese-loanwords/>
- CHOMSKY, Noam. *Rules and representations*. New York: Columbia University Press. 1980. Woodbridge lectures, no. 11. ISBN 0231048262.
- CHRISTENSEN, Andrew G. *Karel Čapek*. In CLARK, Robert. *The Literary Encyclopedia* [online]. 2007. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/5810764/Karel_%C4%8Capek
- JETTMAROVÁ, Zuzana. *Mozaiky překladu: Translation mosaics: k 90. výročí narození Jiřího Levého (1926-1967)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 2016. ISBN 978-80-246-3305-3.

- KANE, Daniel. *Knížka o čínštině*. DesertRose. 2009. ISBN 978-80-903296-14.
- KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2000. ISBN 80-244-0143-6.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof. 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.
- LIU, Dayan. *Translation and Culture: Translating Idioms between English and Chinese from a Cultural Perspective* [online]. Theory and Practice in Language Studies 2(11). 2012. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: https://www.academia.edu/35368532/Translation_and_Culture_Translating_Idioms_between_English_and_Chinese_from_a_Cultural_Perspective
- STOCH, Nastazja. *Distinctive Features of Chinese Proverbs: A Comparative Study of Suyu and Yanyu and Other Types of Shuyu* [online]. Roczniki humanistyczne 64(9). 2016. [cit. 2020-04-22]. Dostupné také z: https://www.academia.edu/31942276/DISTINCTIVE_FEATURES_OF_CHINESE_PROVERBS_A_COMPARATIVE_STUDY_OF_SUYU_AND_YANYU_AND_OTHER_TYPES_OF_SHUYU
- SUN, Yifeng. *Translatability*. In SHEI, Chris a Zhaoming GAO. *The Routledge handbook of Chinese translation*. New York, NY: Routledge. 2017. s. 101–115. ISBN 9781138938267.
- WAN, Yu Ho, Christine KNG, Shan WANG a Francis BOND. *Identifying Idioms in Chinese Translations* [online]. Proceedings of the Ninth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'14). 2014. [cit. 2020-04-22]. Dostupné také z: http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2014/pdf/462_Paper.pdf
- WANG, Lei a Shiwen YU. *Construction of a Chinese Idiom Knowledge Base and Its Applications* [online]. Proceedings of the 2010 Workshop on Multiword Expressions: from Theory to Applications. 2010. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.aclweb.org/anthology/W10-3703.pdf>
- WU, Chu-hsia. *On the Cultural Traits of Chinese Idioms* [online]. Intercultural Communication Studies V(1). 1995. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://web.uri.edu/iaics/files/04-Chu-hsia-Wu.pdf>

ZHANG, Rong. *Domestication or Foreignization: Strategies in the Process of Translation* [online]. DEStech Transactions on Economics, Business and Management. 2018. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: https://pdfs.semanticscholar.org/d126/274d5804e8f72a500d83adc5fcab2fe176ef.pdf?_ga=2.219680089.1748313408.1586865250-952196301.1586865250

Hànyǔ chéngyǔ dà cídiǎn 汉语成语大词典 [*Velký slovník čínských chengyu*]. 7. Beijing: Zhonghua Shuju. 2016. ISBN 978-7-101-03117-1.